

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI“

Anul II
N-rul 39

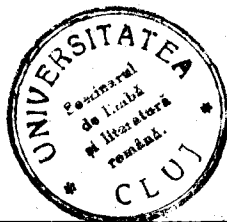
Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică,
I. Lupaș, O. Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Numărul
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 27 SEPTEMBRIE, 1925

C U P R I N S U L :

- PROBLEME SOCIALE: Organizarea ministerelor
Corupția
- PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Congresul geologic al Asociației
Carpatice
- ÎNVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Examenе de admitere sau exa-
mene de aptitudini?
- POLITICA EXTERNĂ: Coloniștii unguri la Societatea Națiu-
nilor
- ACTUALITĂȚI: Clara pacta . . . sau povestea unificării sufle-
tești
Reabilitarea femeii
- PROBLEME ECONOMICE: Săptămâna economică-financiară:
Polonia. — Finlanda. — Cehoslovacia
- BULETINUL „ASTREI“: Conferințele noastre încep
O foaie pentru popor
- BIOPOLITICA: Cronica medico-socială: Liga Națiunilor și
Ocrotirea copiilor. — Factorul economic și factorul
biologic. — Cinematograful la Liga Națiunilor
- CRONICA DIN ROMA: Acțiune și doctrină fascistă
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Consiliul Literelor. —
Teatrele din Capitală. — Cărți, ziare, reviste: (Idea
Europeană. — Arhivele Olteniei)
- CRONICĂ SPORTIVĂ: Ce ar trebui să facă statul român
pentru educația fizică
- FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: *Credite!* — *Dezvoltarea aviației.* — *In-*
formația despre străinătate. — *Săniuță de aur.* — *„Dezarmarea urei“.* — *Tenorul*
Grozăvescu. — *Expoziția românească dela Paris mutată la Geneva.*
- N. Ghiulea
Tr. Brăileanu
Victor Stanciu
Petru Ilcuș
N. Dașcovici
Sofronie Roșca
Horia Trandafir
Sabin Cioranu
Comitetul
Victor Lazăr
Dr. A. Voina
N. Buta
B. & B.
Camil Manuilă

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică, Ioan Lupas, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea V. C. Osvadă și Ion Clopoțel.

Colaboratori: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiesescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lăjtu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meteș, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ion Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stolca, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia Totan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezentanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: dr. Gh. Rusu și Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pael Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca

Careii-mari: prof. Ghergariu

În București: Gh. Vlădescu-Răcoasa.

În Paris: Petru Drăghici și Andrei Oțetea.

În Roma: N. Buta.

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul-vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean

Târgul-Mureș: Traian Popa

Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc

Mehadia: Coriolan Buracu

Hațeg: prof. Ștefan Gherman

Sântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa

Cohalm: protop. Emilian Stoica

Beiuș: protop. Petru E. Papp.

Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu

Săliște: prof. Alex. Iosof

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELARIE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE
PIELARIE FINA

FRAȚII
RENNER

& Co.

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICA:

„DERMATA”

„Cartea Românească”
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64
(Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanițiu).
Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16

Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Diciosânmărtin.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Această importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttmann, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într'o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Müggelstr. 25-25a

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUM. 27 SEPTEMBRIE 1925

Anul II Nrul 39
NUMĂRUL: LEI 12

Organizarea ministerelor

Problema salariilor funcționarilor publici este acută, ea cere o grabnică rezolvare.

Cu salarii neîndestulătoare administrația nu poate avea funcționari buni, nu se poate avea cinste în administrație, nu se poate avea ordine și legalitate, nu se poate avea servicii publice bine organizate și comparabile cu serviciile publice din apus.

Funcționarii publici cari nu pot trăi cu salariile cari le se dau, cer cu stăruință, și cu dreptate, îmbunătățirea stărei lor. Toți sunt de acord că starea de astăzi nu mai poate fi prelungită.

Chestiunea însă este deosebit de grea, fiindcă în actuala organizare a ministerelor este cu neputință de găsit fondurile care să acopere salarii cuviincioase pentru numărul enorm al funcționarilor Statului.

Rezolvarea acestei grele chestii nu poate fi făcută decât cu jertfă, cu jertfă de toate părțile.

Funcționarii, cei dintâiu, știu aceasta. Și ei singuri au propus mai de mult să se reducă numărul funcționarilor, și să se plătească salarii omenestei celor care vor fi ținuți în serviciu. Și aceasta e singura soluție. Mai bine puțini funcționari și bine plătiți, decât mulți funcționari și prost plătiți.

În situația de astăzi nimeni nu lucrează, nimeni nu-și face datoria, nimeni nu pune râvnă și devotament în serviciul său. Serviciile publice merg din ce în ce mai rău, până la complectă dezorganizare. Orele de biou puține, multele sărbători, amânările fără sfârșit fac ca publicul să fie foarte prost servit, și nemulțumirile contra administrației publice să crească din zi în zi.

Prin urmare, suntem toți de acord că funcționarii trebuie să fie bine plătiți, dar că și administrația trebuie reorganizată, serviciile concen-

trate, numărul funcționarilor redus, funcționarii aleși și bine pregătiți, orele de muncă sporite și abaterile dela datorie aspru pedepsite.

Organizarea serviciilor însă, se pare că întâmpină dificultăți din partea funcționarilor, în special a funcționarilor superiori. Aceasta fiindcă organizarea cere o concentrare a serviciilor și o reducere a personalului superior.

Dreptatea nu este însă de partea funcționarilor.

După războiu, fie din cauza diminuării autorității ministeriale care nu a mai știut să se impună funcționarilor, fie din cauza regimului decretelor legi cari a dat funcționarilor puteri prea mari în Stat, fie din cauza nevoiei de sporire a salariilor, care nu se putea face printr-o măsură generală, ministerele s'au dezvoltat în chip bolnăvicios. Dezvoltarea aceasta nu corespunde unui spor de lucrări, unei dezvoltări a administrației datorită unirei, din sporirea teritoriului și a populației. Ea nu corespunde nici unei îmbunătățiri a administrației.

În afară de ministerele noi care au luat ființă în epoca înfrigorată de după războiu, când se întemeiau sute de întreprinderi gigantice, și deci au avut să sufere în organizarea lor de nevroza generală care cuprinsese pe toți, dar chiar ministerele vechi cu tradiție și legi de organizare alcătuite în timpuri mai echilibrate, încă s'au dezvoltat anormal.

Să luăm câteva exemple. Dintre toate ministerele să considerăm pe acele mai ponderate: Ministerul de finanțe, cel de instrucție publică, și cel de agricultură.

La ministerul de finanțe, în serviciul central înainte de războiu erau 266 funcționari, astăzi sunt 983, deci cam cu 318 funcționari mai mult decât ar fi trebuit, socotind că după unire țara noastră a

sporit de circa 2 $\frac{1}{2}$ ori. Dar nu aici este anormalitatea. Înainte de războiu erau 6 direcții și un serviciu, astăzi sunt 9 direcții. Nici aici nu ar fi mare lucru de observat. Dacă însă luăm direcție cu direcție ne îngrozim. La *direcția contabilității și datoriei publice* erau înainte de războiu: 1 Director clasa I și 2 subdirectori cl I și cu un număr de funcționari inferiori: șefi de biou, impiegați etc. Astăzi în locul acestei direcții avem trei direcții și anume: *Direcția generală a contabilității*: cu 1 Director general cl I, 1 Subdirector general cl II, 3 Directori cl I, 2 Subdirectori (cu 2200 leafă de bază lunară), 1 Subdirector (cu 2000), 2 Subdirectori cl I, 1 Subdirector cl II, 3 șefi de serviciu cl I, 5 șefi de serviciu cl II, 2 șefi de serviciu cl III și apoi personalul inferior dela șefi de biou în jos; *Direcția datoriei publice* cu 1 Director cl I, 1 Subdirector cl I, 3 șefi de serviciu cl II, 1 șef de serviciu cl III și *Direcția generală a despăgubirelor de războiu* cu 1 Director general cl I, 1 Subdirector (2200), 1 Subdirector (2000), 2 Subdirectori cl I, 2 șefi de serviciu cl I, 1 șef de serviciu cl II, 1 șef de serviciu cl III.

La *direcția contribuțiilor* erau 1 Director cl I și 2 Subdirectori cl I și restul funcționari inferiori, astăzi sunt 1 Director general cl I, 1 Subdirector general cl II, 2 Directori cl I, 1 Subdirector (2200), 2 Subdirectori (2000), 5 Subdirectori cl I, 1 Subdirector cl II, 3 șefi de serviciu cl II, 4 șefi de serviciu cl III și restul funcționari inferiori dela șefi de biou inclusiv în jos.

La *Direcția vamilor* erau înainte 1 Director cl I, 1 Subdirector cl I, 1 Subdirector cl III și 1 șef de serviciu, restul personal inferior, astăzi sunt 1 Director general cl I, 1 Subdirector general cl II, 2 Directori cl I, 2 Subdirectori (2200),

4 Subdirectori cl I și 1 șef de serviciu cl III, restul personal inferior.

La *direcția timbrului și contenciosului* erau înainte de războiu funcționari superiori: 1 Director cl I, 1 Subdirector cl I, 1 avocat șef, 2 avocați cl I, 2 avocați cl II, 1 avocat cl III, astăzi sunt funcționari superiori 1 Director general cl I, 2 Directori cl I, 1 Subdirector cl I, 1 Subdirector cl III, 2 *avocați șefi*, 7 avocați cl I, 1 avocat, 1 șef de serviciu cl I, 1 șef de serviciu cl III.

La *direcția pensiilor* erau înainte de războiu 1 Director cl I și 1 Subdirector cl I, restul funcționari inferiori astăzi sunt 1 Director general cl I, 1 Director cl I, 1 Subdirector (2200), 2 Subdirectori cl I, 1 Subdirector cl III, 2 șefi de serviciu cl II, 1 șef de serviciu cl III, plus funcționarii inferiori.

La *direcția arhitecturii și întreținerii* localurilor, înainte de războiu un simplu serviciu, erau 1 Arhitect șeful serviciului, 1 conductor de lucrări, 1 Desenator, și un număr de 4 funcționari inferiori, astăzi sunt 1 Director general cl I, 1 Subdirector (2000), 1 Arhitect inspector cl II, 1 Arhitect cl I, 1 Arhitect cl III, 1 Arhitect șef de serviciu cl I, 1 conductor de lucrări cl II, 1 Desenator cl III, 1 șef de serviciu cl III și 5 funcționari inferiori.

La *Direcția statisticii* erau 1 Director cl III, 1 Subdirector cl III și un număr de 51 funcționari inferiori, astăzi sunt: 1 Director general cl I, 1 Director cl I, 1 Subdirector (2200), 1 Subdirector cl I, 4 șefi de servicii și un număr de 57 funcționari inferiori.

În afară de Direcția generală a monopolului statului, și diferitele Credite, care sunt alipite ministerului, pe care nu le mai luăm în discuție, înainte la direcțiile pomenite mai sus erau 25 funcționari superiori și astăzi sunt 112 funcționari superiori.

Dar ce se mai întâmplă. Nu numai că numărul funcționarilor superiori este disproporționat de mare față de numărul funcționarilor inferiori, și ministerele au ajuns o armată de comandanți fără soldați, dar serviciul și atribuțiunea s'au diluat fără măsură, și biurocrația și funcționarea s'au complicat în chip dăunător.

Tot asemenea e la toate ministerele. La *ministerul de instrucție* înainte erau: 3 Direcții cu 6 funcționari superiori și 4 servicii cu 11 funcționari superiori, astăzi sunt 7

Directii generale cu 48 funcționari superiori, și 2 servicii cu 23 funcționari superiori, din care *două avocați șefi și unul șef ajutor* — 3 șefi deci —, și *patru arhitecți șefi* — 4 șefi! — și *patru fără șefie*.

La *ministerul de agricultură* erau înainte de războiu 4 Direcții cu 7 funcționari superiori și un serviciu cu un singur șef de serviciu, astăzi sunt 7 Direcții generale cu 58 funcționari superiori și un serviciu cu 8 funcționari superiori.

Sistemul acesta de organizare simetrică a ministerelor, cu Direcții generale pentru fiecare chestiune, conduși de Directori generali având fiecare câte unul sau mai mulți subdirectori generali; Direcțiile generale fiind apoi împărțite în Direcții, în cap cu câte un Director, având fiecare unul sau mai mulți subdirectori supt el; Direcțiile împărțite în Servicii, conduse de Șefi de servicii, având câte odată supt ei subșefi de serviciu; Servicii împărțite în Biurouri, având în cap câte un șef de biuro, uneori cu subșefi de biuro supt ei, și un șir de impiegați de nu știu câte categorii, copiiști și dactilografe, este extrem de periculos. Gândească oricine ce ajung cererile petiționarilor în această erarhizare, diluare și fărâmițare a serviciului, ce ajung actele și rapoartele de serviciu. Gândească oricine, cine poate fi făcutorăspunzător de neexecuția unei lucrări. Hârtiele întră cu sutele de mii în ministere, multe foarte multe sunt repetări și reveniri la aceeași chestie. Aproape nimeni nu-și mai găsește cererea pe care a făcut-o la vre-un minister, toți își pierd actele care le anexează la cerere. Din totalitatea hârtiilor întră vreo 40% se pierd, 30% zac nerezolvate, 20% sunt în curs, adică în plimbare dela șefi la șefi, și 10% se rezolvă pe an. Această statistică nu e ținută de nici un minister, dar dacă s'ar ține cu siguranță că nu ar diferi mult de aceasta.

Ei bine, nu se mai poate astfel!

Serviciile trebuie organizate, concentrate și simplificate în funcționarea lor.

S'ar putea propune alt sistem de organizare decât acel al nostru,

însă fiindcă discuția aceasta nu întră aici, ne oprim și la sistemul nostru.

În organizarea nouă, oricare ar fi sistemul, trebuie reduse direcțiile, trebuie să dispară direcțiunea generală din titulatura diverselor servicii, trebuie redus la jumătate numărul funcționarilor superiori. Nu este altă cale pentru îmbunătățirea salariilor funcționarilor.

Chestiunea reducerii numărului direcțiilor, desființării direcțiilor generale, și reducerii numărului funcționarilor superiori atinge firește multe interese, multe drepturi câștigate, cere multe jertfe. Însă nu este nimic de făcut. Funcționarii însăși trebuie să găsească formula pentru ca această operă să poată fi adusă la îndeplinire.

Fără măsuri eroice nu se pot înfăptui lucruri mari. Nu se poate cere contribuabililor sforțări poate peste puterile lor, fără ca să se ia toate măsurile de înlăturare a risipei și cheltuielilor zadarnice, și fără ca să se reducă totul la strictul necesar.

N. Ghiulea

REABILITAREA FEMEII

În Timișoara și-a ținut Uniunea femeilor române din Ardeal și Banat obișnuita adunare generală prezidată de una din reputațiile feminine ale României, d-na Maria B. Maulescu. O altă personalitate feminină, d-na Alexandrina Cantacuzino convoacă un congres general cu participarea minorităților din Ardeal în vederea unei acțiuni comune feminine. Sunt evenimente de seamă aceste și nu ne îndoim că încetul cu încetul se desăvârșește marele plan pentru reabilitarea femeii. Sociologul Lester Ward arată că romantismul medieval de-a cum o mie de ani a făcut începutul de restabilire a situației femeii, o scoatere a ei din inferioritate socială. Femeia își va face o situație tot mai egală cu a bărbatului și încurând nu i se va mai refuza nici un drept cetățenesc. Orice acțiune menită a ridica nivelul stării sociale a femeii găsește în noi apărători devotați.

HORIA TRANDAFIR

CREDITE! Grijă cea mare de acțiune imediată a Statului Român este să rezolve degrabă și în mod matur problema creditelor pentru țărani români năpăstuiți anul acesta de secetă în Basarabia și de vremeuri în Ardeal.

Siniștrații nu pot fi lăsați în ghiarele foamei și catastrofelor elementare. Provincia Basarabia și județele Făgăraș și Solnoc-Dobâca, din Ardeal, îndeosebi au nevoie imediată de credite, chiar dacă s'ar urca peste 200 milioane lei!

Credite fără parțialitate și nu prin intermediul băncilor și samsarilor, ci direct populației nevoiașe.

Congresul geologic al Asociației Carpatice

Între 1—8 Sept. a. c. a avut loc în Polonia primul congres geologic al „Asociației Carpatice”. Ziarele noastre ocupate cu alegerile camerelor agricole și mai ales îngrijorate de succesiunea guvernului, n’au avut nici o notiță despre ținerea acestui congres. Importanța Congresului Asociației Carpatice iese din cadrul obicinuit al congreselor, la modă astăzi, și ne fixează un nou stadiu, o peatră demarcațională în împărăția științelor geologice și astfel credem că e bine ca și societatea noastră să ia cunoștință de ținerea acestui congres.

Prin descompunerea Monarhiei Austro-Ungare, Carpații, cari mai înainte despărțeau ținuturile românești, s’au transformat în zidul de despărțire dintre republicele Cehoslovacă și Polonia la nord, și au grupat în jurul văilor ocrotitoare toate provinciile românești situate în partea estică și sudică a acestor munți. În trecut nu s’a putut studia amănunțit formațiunile carpatice. Viena avea grijă numai de petrolul Galiției, Budapesta n’a avut niciodată puterea, nici dragostea și nici interesul să studieze munții din granița Ardealului, Maramureșului și Cehoslovaciei de astăzi, iar Institutul geologic al României, care încă nu numără vechimea unei generații de oameni, a fost nevoit să studieze geologia României singur fără contactul regiunilor vecine, contact necesar la studierea unei regiuni atât de extinse. Se părea că zdrobirea unității aparente a monarhiei, care ținea în ghiarele pajurei cu 2 capete Alpii și Carpații, va amâna pentru o lungă durată reluarea studiului geologic amănunțit al regiunilor carpatice împărțite statelor moștenitoare. Această părere a fost exprimată și la masa judecătii din Versailles, unde Ungurii prezentau pământul Ungariei ca ceva unitar, strâns încheiat între stâncile neclintite ale Carpaților, ceva ce nu poate fi împărțit, tocmai în vederea exploatării științifice și economice unitare ale plaiurilor carpatice. Congresul „asociației geologice carpatice” vine să demonstreze lumii, că statele successorale ale Monarhiei Austro-Ungare, în comunitatea de interese ce le leagă în privința politică și economică, au început studiul amănunțit și pe terenul cercetărilor geologice și au creiat legătura stânsă de conlucrare științifică pe care nu a putut-o

creia temnița de popoare, care era vechea Monarchie Austro-Ungară.

Cu toate că ideea asocierii geologilor din statele carpatice a fost pentru întâia dată ridicată înainte cu 3 ani la congresul internațional de geologie din Belgia, putem spune că inițiativa Asociației Carpatice a făcut-o România, al cărei reprezentant, regretatul *Gh. M. Murgoci*, împreună cu savantul geograf filoromân *de Martonne* și prof. *Petkovich* din Belgrad au prezentat congresului dorința de a studia unitar geologia Carpaților. Ideea a prins și Polonia reîntegrată a fost țara care a chemat cel dintâu congres de constituire al Asociației Carpatice. La acest congres, care a pus bazele Asociației, pe lângă statele carpatice: România, Polonia și Cehoslovăcia, au luat parte și geologii italieni, elvețieni reprezentantul Spaniei, Japoniei și chiar din Statele Unite. Din România au luat parte profesorul dr. I. P. Voitești, dela Universitatea din Cluj, prof. Macoveiu dela școala politehnică din București, geologii Preda, Grozescu, Ștefănescu și subsemnatul.

La congrese, de regulă, cei mai încordați dintre toți mușchii omului sunt mușchii stomacului, cari trebuie să se opintească din greu să consume copioasele ospete și și mai copioasele discursuri. La congresul geologilor din Lwow cei mai încordați mușchi au fost mușchii picioarelor, angajați în excursiuni pe teren. Întreg congresul a ținut $\frac{1}{2}$ zi în care s’a cetit și aprobat statutele Asociației și s’au adus salutarile diferitelor corporațiuni științifice, iar excursiunile au ținut 7 zile, în cursul cărora s’a traversat de 4 ori Carpații. Au fost în cursul acestor excursiuni și agape colegiale, unele dintre ele, mai ales cele plătite de bogatele societăți petrolifere, adevărate banchete, cu discursuri pentru prosperitatea științei și a industriei strâns legate în explorările geologice, dar au fost și zile în cari dejunul s’a luat la 4 ore în poiana unui vârf de munte. Collegii polonezi cu îngrijirea și delicateța caracteristică clasei superioare a acestui popor, a aranjat aceste excursiuni să fie cât se poate mai agreabile și mai lipsite de suferințe. Statul polonez a venit în ajutor dând trenuri speciale pentru excursioniști, iar societățile petrolifere și alte societăți industriale dând automobilele și alte

vehicule de transport, locuințe, oameni specialiști și oameni de serviciu. Am fi prea mulțumiți dacă congresul viitor, care se va ținea la noi, în România, va putea pune la dispoziția geologilor aceleași avantaje și mijloace, de cari au fost împărțâși membrii congresului din Polonia.

În cursul acestor excursiuni și a discuțiilor ce le-au însoțit s’a văzut și mai mult necesitatea Asociației Carpatice. Carpații, uriașa coloană vertebrală a Europei centrale, cu capul la poalele Alpilor și Sudeților, iar cu coada în văile balcanilor, se prezintă ca un masiv unitar cu toată varietatea ce o arată unele segmente ale acestei coloane. Mărginiți la Nord de Platforma Podolică, iar spre sud terminându-se în Câmpia românească și în Câmpia șesului unguresc, în interiorul lor prezintă aceleași fenomene de șariaj care le-am cunoscut în Carpații noștri. În Carpații polonezi aceasta până de șariaj este divizată în mai mulți solzi pe cari geologii polonezi le-au numit „Skiba”. Astfel Carpații polonezi s’ar putea asemăna cu un coperiș de casă, în care țiglele, așezate în rânduri, se acopere unele pe altele, skibele de câtră culmea Carpaților acoper pe cele de câtră câmpia sprijinită în Platforma Podolică. Sunt 7 astfel de rânduri de solzi, 7 skibe distincte, lăsând între crepăturile dintre aceste rânduri de solzi să iasă din adâncime bogățiile petrolifere exploatare la Boryslaw, Tustanowice, Wapniarka, Schodnica, Pereprostyna, Orow, etc. Mii de sonde străpung coaja superioară a pământului ca să ajungă la stratele petrolifere din aceste încheieturi și fac din Carpații polonezi unul dintre cele mai cunoscute terene petrolifere Străbătând pădurea de sonde din plaiurile Galiției de altădată, ajungi la convingerea că numai cruci sunt mai multe decât sonde și involuntary faci o legătură între pădurea de sonde și aceste cruci resfirate de-alungul drumurilor, în preajma tranșelor încă nevindicate, cruci sub cari zac mulți dintre Români ardeleni, secerați de prima furie a războiului aprins în „Galiția blăstămată”. Dacă toate războaiele au un substrat economic, atunci în Galiția sărăcăcioasă în care cum ziceau voinici noștri:

„Unde mergi unde te ’ntorci
Nu găsești decât picioi...”
substratul economic al războiului l-au dat bogățiile acestor sonde,

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

EXAMENE DE ADMITERE SAU EXAMENE DE APTITUDINI ?

cari rivalizau cu cele dela Baku. Sarea atât de strâns legată în regiunile noastre de terenurile petrolifere, în Carpații polonezi nu ne prezintă aceași conexiune. Am vizitat minele de săruri de potasiu dela Stepnik și după congres salinele dela Wieliczka. Aceste saline atât de renumite, vizitate de toate capetele încoronate ce s'au abătut în preajma lor, cu sculpturi și monumente de artă tăiate în sare, cu biserici ce ar putea rivaliza cu atâtea catedrale ale orașelor noastre, nu sunt nici pe departe atât de grandioase ca salinele noastre. Cine vrea să rămână încântat de Wieliczka cea renumită, să nu se ducă în salinele noastre dela Slănicul Prahovei!

Țările țării încă nu sunt vindicate de tranșeele ce s'au săpat în ele, aluviunile râurilor lucesc încă de patroanele beligeranților, minele fabricilor arse arată că țara și-a schimbat stăpânii și alte interese economice diriguiesc astăzi țara, drumurile de munte, atât de bine întreținute în deceniile din urmă sunt surpate de ploile torențiale ale culmilor desvăite de păduri, dar Polonia reînviată să reface. Cât de serios se muncește în în aceasta țară ne-au arătat-o geologii ei. Unde munca științifică e sprijinită de toate puterile de stat și particulare, unde omul de știință poate rămânea lângă preocupările lui, acolo ai impresia că chiar micile defecte, inerente oricărei așezări noi, vor dispărea în curând și nu putem decât să ne felicităm că avem amicitia acestei țări, aliată nouă.

Cât de mult s'au șters urmele trecutului și cât de mult se încearcă eliberarea sufletelor de coșmarul trecutului ne-o arată renovarea castelului regesc din Krakow. Acest castel în care sunt întipărite zilele de slavă ale Poloniei, în timpul militarismului austriac a fost transformat în cazarmă. Renovarea acestui castel și desființarea cazarmelor austriace nu o face statul polonez, încercat cu atâtea mari nevoi, ci însuflețirea poporului. Păretele dela intrarea în Castel e plin de cărămizile cu inscripții a acelor cari au contribuit cu obolul lor la renovarea Cetății. Mă gândeam că la noi opera de restaurare este lăsată în grija statului, — „de aceia e stat” — și mi-am zis: În Polonia reînviată, au renăscut și sufletele oamenilor; Polonii și-au scuturat jugul sufletesc, Polonii sunt liberi.

Dr. Victor Stanciu,

profesor de mineralogie la Univ. din Cluj.

În învățământul nostru public, de toate gradele și categoriile, s'a introdus de un timp încoace o mulțime de examene. Așa avem examene de admitere, de capacitate pentru ciclul inferior și superior al diferitelor școale, de bursă, de concurs, de trecere dintr'o școală într'alta etc. etc. Gama acestor examene e așa de lungă, încât numai cu greu le-ar putea cineva înșirui pe toate. În fața acestei realități, asistă cu oarecare nedumerire și neîncredere, nu numai părinții și publicul mare, ci chiar și aceia cari sunt în serviciul învățământului, corpul didactic însuși.

Își pun cu toții întrebarea: care poate fi scopul și intenția acestei multiplicități de examene? Și dacă reușesc totuși întrucâtva să-și e plice cel puțin unele din ele, în fața celor mai multe stau, și stăm cu toții, prea puțin dumeriți. E adevărat, că dela fericitul eveniment al Unirii încoace, se constată o afluență covârșitoare de elevi la toate categoriile de școale, ceiace e în sine un fapt înbucurător. Dar nu e mai puțin adevărat că, în urma acestei aglomerații de diferite elemente, se impune dela sine necesitatea unei selecționări juste a lor câtă vreme nu toți sunt meniți a intra acolo unde poate ar dori să intre. Întrebarea e numai, care trebuie să fie sistemul și mijloacele cu ajutorul cărora putem realiza adevăratul scop al selecționării, și care să corespundă de fapt realității date.

Este în tendința timpului în care trăim, o adâncă *psicologizare* a întregului domeniu al vieții individuale și sociale, cu toate manifestările ei: Organismul social al statului de azi, cu o organizare atât de multilaterală și intențiv diferențiată a domeniilor de activitate, pretinde dela fiecare individ un maximum de aport ce-l poate da. În schimb acest postulat se va putea realiza numai atunci, când anumitele forțe individuale vor fi așezate în acele domenii de activitate cărora construcția lor psihică de fapt le corespunde. Iată deci, în ce constă principul și tendința psihologizării științifice, a diferitelor domenii ale activității statului; iar școala, la rândul ei, ce nu e altceva decât focarul de creațiune și de întărire a acelor forțe

specifice, necesare operei de producție și consolidare în diferitele domenii de activitate individuală și socială a statului, trebuie să țină în primul rând seamă de principiul psihologizării și diferențierii științifice.

Și acum, se impune dela sine întrebarea, întrucât școala de azi realizează acest postulat. Întrucât mulțimea examenelor, și în special acelea de admitere, servesc de fapt scopul adevărat, acela, al selecționării valorilor conform forțelor specifice psico-fizice ale elementelor ce li se prezintă. Nu mai începe indoială, că organizarea și sistemul actual, preconizat la noi în examenele de admitere, la diferitele categorii de școale, în special cu caracter secundar, nu corespunde aproape de loc adevăratului scop ce trebuie să servească. Ele urmează o metodă aproape unitară, pentru toate categoriile de școale, ce se reduce la o probă din limba română, istorie, geografie, sau la câteva elemente generale de matematică sau geometrie. Dar admițând chiar o diferență de materii, pentru examenele de primire sau de capacitate la diferitele categorii de școale, tot nu se poate atinge scopul ce noi trebuie să realizăm cu această ocazie. Un material învățat, din orice materie sau categorie ar fi el, aparține până la un anumit grad, aproape în mod absolut, facultății de *memorizare* și ca atare el poate fi atins, într'o măsură oarecare, de ori și cine. Cu un cuvânt, la aceste examene în cazul cel mai bun nu se face decât o probă a memoriei, ca rezultat al unui material învățat și nicidecum o probă a adevăratei inteligențe a copilului, sau a diferitelor lui aptitudini reale.

Drept urmare, și conform principiilor generale indicate mai sus, examenele de admitere și de capacitate, ar trebui să fie adevărate probe fidele ale *inteligenței* și mai ales ale diferitelor *aptitudini* specifice ale elevilor. Prin ele să se reoglindeze un tablou fidel al acelor elemente cari formează substratul specific al vieții individuale psico-fizice a copilului, căci numai în baza unei atari descoperiri reale se va putea determina domeniul cel mai acomodat de dezvoltare și de activitate pentru fiecare în parte.

Coloniștii unguri la Societatea Națiunilor

Deci, nu examene de admitere sau capacitate cu caracter memorial și intelectualist, așa cum de fapt se practică, ci examene ale inteligenței și aptitudinilor în sine e ceia-ce-i trebuie învățământului nostru. Atunci, când se va îndeplini acest postulat se va putea realiza și adevărata selecțiune a valorilor, prin școală pentru viața reală-socială.

Dar acum cu drept cuvânt se poate pune întrebarea, dacă de fapt putem dispune noi de alte mijloace și metode, decât cele utilizate până acum în vederea unei atari selecționări, mai perfecte și mai adecuate realității psico-fizice a copiilor noștri? La această întrebare, nu putem răspunde decât în mod afirmativ, că da, există atari mijloace și metode științifice și de cari în parte dispunem și noi. Ele sunt rezultatul unei activități științifice îndelungate din domeniul psihologiei și pedagogiei experimentale, cristalizate și sistematizate în noțiunea așa numitelor „teste“, de inteligență și de diferite aptitudini teoretice și practice.

În străinătate se uzează mult, și în mod practic, de aceste mijloace științifice, iar rezultatele ce le dau sunt din cele mai înburătoare. La noi în țară, se ocupă de această problemă într'un mod serios și sistematic, „Institutul de psihologie experimentală, aplicată și comparată“, precum și Laboratorul de pedagogie și pedagogie experimentală, ambele ale Universității din Cluj.

Atunci, când tendințele sănătoase ale cercetărilor științifice moderne vor fi luate în considerație, iar rezultatele lor practice aplicate așa cum trebuie, se va putea realiza și la noi, prin învățământ adevărata selecțiune și îndrumare a valorilor, spre acele domenii de activitate teoretică și practică, în cari ele vor putea produce adevărate valori reale.

Numai în sensul acesta putem concepe scopul și valoarea reală a oricărui examen.

Dr. Petru Ilcuș

S'a pus supt tipar și va apărea în curând:

Dela Basarabia rusească —
la Basarabia românească

Pagini „moldovenesti“ din anii 1917—18, adunate într'un mănunchiu și date la iveală, cu o introducere istorică, de

ONISIFOR GHIBU

fost director al gazetelor „Ardealul“ și „România Nouă“ din Chișinău.

Un volum de aproximativ 400 pagini

Acum, după ce procesul făcut României la Societatea Națiunilor a fost judecat și s'a ajuns la o hotărâre, prin promisiunea Guvernului nostru de a plăti, peste prevederile reformei agrare, o sumă globală de 700 franci aur coloniștilor expropriati, — socotim interesant și util să expunem cazul în chip mai amănunțit.

Este interesantă, expunerea pentru că, din ea, vom înțelege mai bine cadrul de organizare a vieții internaționale de după război, precum și principiile de drept și dreptate ce trebuiesc respectate de puterea publică, față de concetățenii noștri minoritari, chiar când aceleași principii pot fi nesocotite față de cetățenii majoritari ai României întregite.

Este utilă această expunere pentru că ea ne dovedește încă odată, dacă mai era nevoie de așa ceva, cât de grea și plină de răspunderi a ajuns, astăzi, opera de guvernare și de legiferare în Stat și, prin urmare, câtă pregătire, înțelegere și spirit de prevedere se cer din partea conducătorilor țării în toate actele și măsurile ce hotărăsc. Vremurile lui „așa vreu așa fac“ au trecut demult, căci fiecare măsură sau act de guvernământ trebuie să fie bine întemeiat și 'n drept și 'n fapt. Numai așa interesul public, invocat mereu de guvernanți poate fi, într'adevăr, salvat.

În sfârșit, expunerea este utilă și pentru că ne poate înlesni stabilirea răspunderilor pentru cece a avut să îndure România, la ultima sesiune a Consiliului Societății Națiunilor, din punct de vedere moral mai ales, — deși întreaga presă cotidiană a capitalei, aproape fără excepție, s'a grăbit să vorbească despre „succesul“ nostru la Geneva.

Punctele plângerii la S. N.

Avocatul Jules Tornya din Ciocova (Banat), în numele coloniștilor unguri din 24 comune*) din Banat și Transilvania și cu sprijinul par-

*) Procură autentică, însoțind plângerea către Secretariatul General dela Geneva, erau date numai din partea coloniștilor din 12 sate și anume: Babșa, Balinț, Bodofalva, Cara, Dethem, Ferihaz, Ludoșul-Murăș, Mănăștur, Moșnița, Târgovista, Vița și Zenta-Nouă. La acestea, era anexată și procura partidului maghiar din România cuprinzând textul hotărârii luate în adunarea sa generală dela 14 Decembrie 1924.

titului maghiar din România, a prezentat Secretariatului General dela Geneva al Societății Națiunilor plângerea însoțită de actele și documentele doveditoare.

Plângerea, comunicată membrilor Consiliului la 2 Martie a. c., conform procedurii în materie de minorități, a fost luată în cercetare de „comitetul de trei“ alcătuit din reprezentanții Braziliei, Angliei și Suediei. Cu tot răspunsul și explicațiile în scris ale Guvernului român, comitetul de trei n'a înlăturat plângerea, ci a trimes-o înaintea plenului Consiliului S. N. spre cercetare, în sesiunea din Iunie a. c., când d. N. Titulescu, în numele României, făcând declarația că din Martie a. c. s'au suspendat depozitele coloniștilor până la pronunțarea Consiliului asupra fondului afacerii, aceasta a fost amânată, după propunerea raportorului d. Mello-Franco (Brazilia), pentru sesiunea de Septembrie.

În esență, plângerea coloniștilor are cuprinsul următor.

Legea din 1921, privitoare la reforma agrară generală, prin art. 10, a decis exproprierea complectă a coloniștilor stabiliți la loturi după data de 1 Ianuarie 1885, până la limita loturilor de pământ convenite celor îndreptățiți la împroprietărire, potrivit art. 92 din aceeași lege. Regulamentul legii precizând ce trebuia să se înțeleagă prin termenul de „colonizare“, avea, împreună cu legea, drept rezultat, reducerea proprietăților de coloniști dela 16—24 jugăre cadastrale la porțiunea loturilor-tip, fixate pentru regiunea respectivă, de 7 jugăre.

Între legea generală a reformei agrare și regulamentul ei, a intervenit, la 2 Noembrie 1921, o lege specială privitoare la teritoriile de peste Carpați prin care, între altele, biourile cărților funciare puteau și trebuiau să radieze, fără altă procedură, numele coloniștilor unguri înscrise după data de 1 Decembrie 1918 și să restabilească pur și simplu dreptul de proprietate al Statului român, asupra imobilelor coloniștilor, ca succesori al Statului ungar. Această, întrucât inscripțiile întârziate pe vremea regimului maghiar s'au făcut în grabă și 'n chip neregulat în perioada turbure dintre prăbușirea suveranității ungare și proclamarea

valabilă a suveranității române asupra teritoriilor de peste Carpați.

Anularea drepturilor de proprietate ale coloniștilor, aflați în această din urmă situație, se înțelege că nu implică nici o despăgubire, după cum în cazul dispoziției art. 10 din legea generală exproprierea, până la limita lotului-tip de 7 jugăre, da drept numai la despăgubirea cu prețul curent al reformei agrare.

Organele de primă instanță pentru aplicarea celor două legi au adoptat proceduri variate, în unele părți efectuând exproprierea până la limita de 7 jugăre, într'altele declarând că n'au ce expropria întrucât dreptul de proprietate fiind anulat imobilele au reintrat în proprietatea Statului.

Organele de a doua și a treia instanță, în materie de expropriere, au adoptat un procedeu uniform făcând exproprierea individuală până la lotul-tip de 7 jugăre maximum, iar sub-secretarul ministerului de agricultură a declarat că în toate comunele coloniștii vor fi reduși la lotul-tip de 1—7 jugăre.

Demersurile făcute la președinții Corpurilor legiuitoare, la ministrul agriculturii și chiar la palat, prin depunerea unui memoriu, rămânând fără rezultat și deposedarea coloniștilor începându-se odată cu instalarea noilor categorii de improprietăți români, — plângerea prezentată Secretariatului dela Geneva conchide că singura speranță și-au pus-o coloniștii în Societatea Națiunilor.

Menționăm că plângerea la Geneva semnată de d. Tornya se încheie cu amintirea a două fapte de natură să impresioneze un for internațional împotriva României și a procedurilor adoptate față de coloniștii unguri.

Aname:

1° La întocmirea listelor de îndreptățiți la improprietăți, au fost înlăturați fiii de coloniști, întrucât aceștia aveau în genere pământ suficient prin loturile lor de 16—24 jugăre, obținute din era maghiară. După anularea titlurilor de proprietate ale coloniștilor, s'ar fi întocmit liste suplimentare de îndreptățiți la improprietăți, dar acestea numai în câteva locuri și 'n chip arbitrar, spune plângerea.

2° Într'o ședință din Noemvrie 1923 a Senatului, ministrul agriculturii a declarat că s'au reținut din pământurile expropriate în Transilvania, pe zona dela Timiș-Torontal prin Arad până la Sătul-

Mare, suficiente loturi pentru a face o colonizare românească. Și plângerea adaugă că această colonizare, în județe locuite de Unguri, a și început prin acordarea loturilor de 16—20 jugăre la Români tocmai când se efectuase exproprierea Ungurilor coloniști, pentru a conchide că guvernul român îi consideră pe cei aparținând minorității ungare „drept cetățeni de a doua categorie ale căror interese vin după cele ale persoanelor de rasă română“.

Sarcina d-lui N. Titulescu

În asemenea condiții și sub asemenea aspecte, după o serie de acte, fapte și declarații în care neglijența colabora cu ușurința de procedare, se înțelege că plângerea coloniștilor la Geneva, prezenta destulă seriozitate, iar sarcina d-lui N. Titulescu înaintea Consiliului apărea foarte grea.

România lua înfățișarea unui Stat care încalcă tratatul minorităților, prin exproprierea coloniștilor unguri până la limita lotului-tip, în același timp când organizează, în regiunile respective, o colonizare română. Și după cazul coloniștilor germani din Bromberg (Bydosez) cari au obținut câștig de cauză împotriva Poloniei la Societatea Națiunilor, evident că sesiunea de Septemvrie a Consiliului era așteptată cu o grijă deosebită.

Reforma agrară în satele de coloniști unguri

Dl Titulescu a expus situația foarte grea din regiunea celor 24 comune de coloniști unde numărul îndreptățiților la improprietăți era de 7000 țărani, inclusiv urmașii coloniștilor, în vreme ce tot pământul în loturi de 16—20 jugăre se afla deținut de aproximativ 2000 coloniști.

Trei soluții se oferiau guvernului român pentru înfăptuirea reformei agrare:

I. *Să ia coloniștilor tot pământul, întrucât marea lor majoritate nu erau proprietari îndreptățiți prin faptul înscrierii neregulate a titlurilor în cărțile funciare.*

De altfel, întârzierea înscrierilor, până 'n preajma unirii cu România, se datorase nu atât unei neglijențe administrative, cât mai ales refuzului Guvernului ungar de a admite înscrierea. Aceasta întrucât coloniștii nu plăteau ratele loturilor în credința că ei erau aduși cu scop politic pe meleagurile transilvănene

și bănățene unde singura lor datorie era să se înmulțească. Au fost numeroase cazurile de acțiune judiciară din partea guvernului maghiar împotriva coloniștilor pentru neplata ratelor de improprietăți. Actele de colonizare de altfel cuprindeau, în mod uniform și general, dreptul de răscumpărarea loturilor de către tezaurul public în cazuri de neîndeplinirea condițiilor contractuale, dintre care vom menționa neplata ratelor. Acest drept de răscumpărare al Statului durează 50 ani chiar dacă plata loturilor s'a făcut cu anticipație și poate trece peste acest termen în caz de întârzierea plăților.

În primele timpuri al preluării imperiului român asupra teritoriilor de peste Carpați, organele conducătoare luaseră dispoziția, pe cale administrativă, de a avertiza pe coloniști asupra întârzierii cu plata ratelor.*) După această punere 'n întârziere, deposedarea inclusiv răscumpărarea loturilor de Statul român, ca succesori al celui maghiar, ar fi putut urma dela sine, conform contractului de colonizare, fără nici o altă procedură excepțională sau lipsită de temei juridic.

Dl Titulescu a subliniat cu tărie, în fața Consiliului, că *România n'a recurs la această primă soluție, a deposedării totale pentru neregulata înscriere a titlurilor în cărțile funciare, spre a deduce, apoi, argumentul că legile care au provocat plângerea au avut tocmai de efect să consolideze proprietatea precară a coloniștilor asupra loturilor respective în momentul când le-a redus la lotul — tip.*

II. A doua soluție era: *să nu se aducă nici o atingere posesiunilor coloniștilor, dar în asemenea caz reforma agrară trebuia să rămână fără efect în cele 24 comune - colonii unde toată proprietatea, în loturi relativ mari, se află în stăpânire coloniștilor unguri.*

O asemenea soluție era cu neputință.

III. Iată, de ce, nu rămâne decât să se recurgă la o a treia soluție de mijloc care să nu lovească prea greu în coloniști, dar în același timp să facă posibilă și improprietărea celorlanți țărani îndreptățiți la pământ conform reformei agrare. Deci, *împărțirea tuturor pământurilor existente în regiunea celor 24 sate -*

*) Ca exemplu interesant de amintit este cazul coloniștilor din regiunea Deva unde abia 6 din toți se aflau la curent cu plata ratelor.

colonii, în mod egal, prin loturi - tip, între toți coloniști, urmașii lor și ceilalți țărani îndreptățiți la împroprietărire, fără deosebire de origină etnică.

Povestea coloniștilor, povestea unei generozități

Reprezentantul României a stăruit apoi asupra aspectului financiar al plângerii pentru a dovedi că în total coloniștii au plătit în cazul cel mai bun — presupunând că toate ratele s'au plătit complet — 1.670.000 coroane — aur. Cum, însă, ei dețin clădiri construite de Stat în valoare de peste 1.400.000 coroane aur, iar pentru partea de 60% expropriată de statul român au primit vre-o 300.000 coroane — aur, ca preț de despăgubire, însemnează că acei 2000 coloniști posedă contra — valori egale cu plățile totale ce au făcut, în sumă de 1.670.000 cor. aur, iar pământul în loturi tip ce le-a rămas nu-i costă nimic.

Povestea coloniștilor unguri fiind povestea unei generozități și întrucât România ține să dea dovada bunăvoinței față de minoritățile sale, d. Titulescu a încheiat prin declarația că oferă, în numele guvernului român, încă o despăgubire totală de de 709 mii franci aur ce se vor repartiza coloniștilor, după reguli stabilite ulterior, peste prevederile reformei agrare.

Consiliul, după citirea raportului și potrivit propunerilor acestuia, a primit oferta României și a hotărât că nu mai are să se ocupe de plângerile coloniștilor cari sunt astfel satisfăcuți de guvernul român.

Valoarea „succesului” nostru: concluzii și învățăminte.

Felul cum s'a rezolvat, la Geneva cazul coloniștilor unguri evident că este departe de a satisface ambele părți în mod desăvârșit.

Din punctul de vedere al coloniștilor, ei ar fi dorit restabilirea situației dinainte, de expropriere și 'n acest sens s'au exprimat unii dintre conducătorii partidului maghiar. Dar o asemenea soluție ar fi fost prea gravă pentru ordinea constituțională și socială a unui Stat, membru în societatea Națiunilor, și Consiliul n'ar fi putut a-junge niciodată la o hotărâre așa de riscantă pentru însuși prestigiul forului dela Geneva.

În ce privește România, respingerea fără discuție a reclamației ar

fi fost soluția cea mai bună și conformă procedurilor aplicate tuturor demersurilor făcute de coloniști în cadrul organelor interne de recurs.

Sub sugestia Consiliului, ori cel puțin a unuia sau unora dintre membri, s'a ajuns la o soluție tranzacțională care să sporească, pe deoparte, încrederea minorităților în protecția forului dela Geneva, iar pe de alta să asigure respectul suveranității interne a Statului român și libertatea lui în materia legiferărilor de suprem interes național.

Este sigur că întreaga afacere s'ar fi putut aranja mai demult, și fără mijlocirea consiliului societății Națiunilor, dacă din partea organelor noastre conducătoare se dădea, la vreme, ceva mai multă atenție plângerilor repetate ale coloniștilor. În asemenea caz poate că ne-ar fi costat chiar mai puțin de 700 mii franci aur.

De altminteri, ministrul de externe al Angliei, din Chamberlain, ne-a dat privința aceasta sfaturi foarte prietenești și necesare, la câteva zile după ședința Consiliului S. N., cu prilejul unei întrevederi ce a acordat-o miniștrilor noștri, d-nii Vintilă Brătianu și I. G. Duca.

Pentru înțelegerea situației, trebuie să spunem că d. Chamberlain face parte, ca reprezentant al Angliei, din consiliul Societății Națiunilor și, mai mult, a făcut parte chiar din „comitetul de trei” al consiliului care s'a ocupat cu plângerea coloniștilor unguri împotriva României.

Ei bine, în întreita d-sale calitate de conducător al politicii externe, de membru în Consiliul S. N. și de fost membru în „comitetul de trei” pentru plângerea coloniștilor, d. Chamberlain a stăruit pe lângă d-nii V. Brătianu și Duca să caute pe viitor, ca plângerile minorităților române să nu ajungă până la Geneva pentru afaceri în care trebuie evitată intervenția forurilor internaționale deoarece plângerile pot fi satisfăcute de guvernul român.

Telegrama din Geneva, care ne-a transmis aceste noutăți interesante nu ne spunea, însă, dacă d. Titulescu a avut vre-o parte de merit în procedura d-lui Chamberlain de a se adresa bine cu sfaturile d-sale către România.

Să sperăm că pe viitor, plângerea coloniștilor unguri ne va deprinde să evităm procesele prea dese dinaintea forului dela Geneva cu propriile noastre minorități, și

că, mai ales, vom ști să ne ferim de „succese” în schimbul unor generoase oferte în numerar aur pe care le plătește țara întreagă, iar nu autorii măsurilor provocatoare de reclamații. *N. Dașcovici.*

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Ideea Europeană. (An VII, No. 173). D. C. Rădulescu-Motru al cărui glas cald totdeauna s'a ridicat când a fost vorba de îndreptarea culturii române spre alții europene găsește și de astă dată o fericită propunere pentru sărbătorirea Regelui într'un mod grăitor peste veacuri. În articolul „Fundajia Regele Ferdinand”, publicat în fruntea acestui număr d-sa propune ca din sumele contribuite cu ocazia aniversării M. Sale, să se creeze o puternică fundație, care să-i poarte numele și în care să găsească adăpost generațiile de studenți săraci, al căror număr crește an de an și dela ajutorarea cărora atărnă cultura de mâne. Cităm din încheiere: „Majestate! A doua perioadă a domniei Tale începe abia acum. Cu cine vei conduce mâne destinele acestei țări? Vânoasele brațe ale bravelor tăi soldați nu vor mai câștiga victorii, dacă nu vor avea mintea care să-i conducă. Norocul poate tot, numai minte ei nu poate aduce. Mintea o vor avea aceia cari vor ști să-și crească tinerimea!”

Cartierul căminelor universitare va fi primul început hotărâtor. Să în voia Regelui ca acest prim început să fie chiar de acum realizat!

„În aceste căminuri se va crea atmosfera sufletească de care avem absolută nevoie pentru a asigura o bună creștere tinerimei noastre. Acela care se va mândri mâine cu această tinerime va fi Regele Ferdinand I din a doua perioadă a domniei Sale”.

Arhivele Olteniei (An IV, No. 20) Bine îngrijită revistă craioveană aduce în fruntea acestui număr un studiu al d-lui Iorga: „Orașele Olteniei și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă (1760-1830)” în care viața Cernețului, Târgu-Jiului, Râmnicului, Caracalului și mai ales a Craiovei în pragul secolului al XIX, e zugrăvită după puținele informații pe cari le oferă socotelile bisericilor, sau interesante scrisori trimise Casei Hași Constantin Pop din Sibiu, dela 1778 până la 1830, de boierimea și negustorimea olteană. Îndeosebi din acestea din urmă se poate reconstrui viața boierimii oltene atinsă de undele îndepărtate ale civilizației europene. În ele găsim interesante amănunte asupra vieții sociale, portului, culturii acesteia. — Revista este între puținele dela noi cari dau atențiune folklorului. Această bogăție a nației noastre era odată mai mult căutată; Alexandri, Eminescu și alții din șirul celor mari se înbătau de mirosul acestei flori de câmp. Astăzi când mor cântecele populare mai mult decât oricând sunt așa de puțin cei ce-și îndreaptă urechea spre ele. În acest număr d. George Cătană ne dă vre-o câteva din Banat. Importante pentru limbă și onomastică sunt documentele care-și au paginile lor în fiecare număr al revistei. Cronicile bogate, cu o largă orientare.

DR AUREL NEGUȘ
avocat, București Calea Victoriei 190

PROBLEME SOCIALE

C o r u p Ț i a

(Un capital din patologia socială.)

Când un mediu ambiant nu permite integrarea socială, ci numai constituirea de forme curat sau aproape curat biologice, cum e la Veddah din Ceylon, unii sociologi cred că au găsit aci forma originală și primitivă a familiei omenești: monogamia, iar celelalte forme, polyandria, polygamia etc. n'ar fi decât forme corupte, până ce în lumea civilizată s'a revenit iarăși la monogamia care corespunde naturii omenești.

Noi putem vorbi însă de o corupție a familiei numai când funcțiunea ei fundamentală, perpetuarea speciei, este oprită d. e. prin degenerarea fizică, alcoolism, boli, limitarea mijloacelor de subsistență. Deci și în ce privește familia pot înfrîni diferite forțe cari să pricinuească desăgărea ei. Intre aceste forțe e și sistemul politic. O fiscalitate excesivă, o salarizare insuficientă a funcționarilor, tolerarea alcoolismului etc. poate primejdiu constituția familiei în general sau acelei a unor anumite clase sociale.

Nu poate exista deci nici o îndoială că un proces de desăgărea care cuprinde sistemul politic va înfrîni asupra tuturor Țesuturilor și organelor sale, putând atinge și Țesuturile cari îi garantează existența fizică.

Dar toate aceste procese de desăgărea ale sistemului politic sunt efectele contactului cu alte sisteme politice. Acest contact deschide porțile pentru comerțul de bunuri materiale și ideale, introduce luxul claselor conducătoare, și, în urmă, parazitismul și corupția. Astfel în Roma începe corupția după terminarea cuceririi Italiei. Din Stat agricol, Roma devine Stat comercial. Acest moment e fixat prin introducerea monetei de argint după valuta ateniană (268 î. d. Hr.) Banul devine instrumentul principal al comerțului și al corupției. Prin basmul „internațional” corupția și decadența pot lua un mers vertiginos. În Grecia comerțul întemeiat pe aur a schimbat structura socială a cetății eline, aurul macedonean și persan a distrus patriotismul grecesc. 1) Un bărbat ca

1) De aici se explică și teoriile sociale „utopice”, cari preconizează ca singur mijloc de înlăturare a corupției izolarea Statului, interzicerea întrebuițării aurului etc.

Demosthene n'a fost imun față de aurul persan, și același Demosthene își exprimă într'un moment bănuiala că și Pythia „filipisează” (Plutarch, Viața lui Demosthene). În Italia proprietatea țărănească mijlocie e distrusă de capitalismul în naștere, de bancherii cari finanțează toate întreprinderile. Oamenii de Stat, conducătorii de armată, devin instrumentele bancherilor. Cezar, finanțat de Crassus, își creiază o situație frumoasă la Roma. Intreaga viață publică e stăpânită de puterea banului, de corupție.

Această situație e caracterizată printr'o sporire extraordinară a consumării de bunuri și o scădere tot mai mare a producției. Desechilibrul economic împinge la neîntrerupte războaie, expediții de pradă. Instrumentul cuceririlor, armata, prin structura ei și felul de recrutare și întreținere, rezultată din întinderea imperiului și secarea populației Italiei, schimbă apoi întreaga constituție politică, concentrând puterea în mâinile imperatorului, într'un timp când pseudo-democrația romană degenerase într'un regim corupt de facțiuni politice. Sub împărați începe o regenerare a imperiului, corupția fiind îngădită prin instituirea unei administrații mai corecte și mai umane. Provinciile începură să înflorească și în acest timp se înfăptuește civilizarea apusului european. Soarta sclavilor se ușurează, jurisdicțiunea se sistematizează, se crează o ideologie comună și un sistem economic organic, printr'o echilibrare a producției și consumației.

Dacă se vorbește de prăbușirea imperiului Roman, aceasta e o expresie foarte nelămurită. Mai nimerită ar fi expresia de transformare, de ivirea de forme noi pe urma diferențierii etnice.

Și aceste forme trec prin faze asemănătoare ca și transformările neîntrerupte până la constituirea Statelor naționale, deci procesele de desăgărea și regenerare sunt de atribuit aceluiași cauze.

Europa evului mediu e frământată de lupte neînctate între State. Regimul politic intern e întemeiat pe exploatarea claselor conducătoare și privilegiile claselor conducătoare, deci pe corupție. Foarte încet se stabilește în unele țări un

echilibru între clasele sociale, mai ales acolo unde, în timpurile mai noi, deficitul producției se poate acoperi prin dobândirea de colonii și clasa parasitară precum și deposedații clasei producătoare — revoluționarii, sectarii etc. — își găsesc în aceste colonii un domeniu de activitate mai puțin primejdios pentru țara proprie.

Ar fi foarte interesant de a se stabili înfrînarea coloniilor asupra politicii interne ale Statelor europene colonizatoare: Spania, Portugalia, Olanda, Anglia, atât dobândirea și organizarea lor cât și pierderea lor. Nu vom greși dacă vom atribui coloniilor schimbarea echilibrului între consumație, și producție, înțelegând acuma sub producție, producția industrială, care reclamă o transformare adâncă a structurii sociale. Adevăratul capitalism se ivește abia acuma în epoca mașinismului, capitalismul producător care încheagă Țesuturile sociale, sporind bogăția tuturor. Crizele provocate de banul pus în serviciul industriei sunt cu mult mai puțin primejdioase, decât cele provocate de capitalul pus în serviciul consumației — dar numai în anumite condițiuni, dintre cari cea principală ni se pare a fi posesiunea de piețe dominate de capitalul care alimentează industria țării respective. În Statele cari n'au colonii, sau le-au pierdut, și cari au intrat în sfera de acțiune a capitalului Țărilor industriale, se ivește în mod necesar o consumație mai mare cu care nu poate ține pas producția. 2) Aceste State nu pot ajunge la o politică internă normală decât prin încercarea de a echilibra iarăși consumația și producția. Când echilibrul nu se poate înfăptui, nici prin autarhie nici prin imperialism, exploatarea clasei producătoare va lua proporții îngrijitoare și instituirea unui regim politic întemeiat pe corupție e inevitabilă. Teoria marxistă despre mizeria necesară a Țărănimii în epoca dezvoltării capitalismului e prea simplă pentru a fi adevărată. Exploatarea Țărănimii rezultă din faptul că ea trebuie să poarte toate sarcinile, să satisfacă toate trebu-

2) În această privință sunt foarte interesante expunerile lui Guglielmo Ferrero în articolul „La richesse et la Guerre”, (L. Illustration din 13 Octomvrie 1923). Ferrero încearcă să explice perturbațiile economice de după război prin intrarea în joc a capitalului fictiv (moneta-hârtie) care a sporit consumația în mod excesiv și a desorganizat în același timp producția.

ințele de prima necesitate și de lux ale clasei conducătoare și să întreprindă toate instituțiile Statului. În acest fel clasa conducătoare sau stăpânitoare trebuie să-și concentreze interesul asupra politicii interne, asupra menținerii unei situații care-i permite exploatarea, pe când interesul claselor conducătoare în țările echilibrate, imperialiste sau democratice, e concentrat asupra politicii externe, iar în intern numai asupra instituțiilor cari garantează o dreaptă repartizare a bunurilor și o ierarhizarea dreaptă a valorilor individuale.

În Principatele Române avem o evoluție supusă aceluiași legi. Întâiu o scurtă epocă a unui regim agrar patriarcal, o armată compusă din țărani liberi, apoi trecerea la diferențierea în nobilime războinică și țărani iobagi, cu infiltrațiunea agenților comerțului internațional. Atingându-se de timpuriu limitele de expansiune teritorială, încep luptele interne ale facțiunilor politice, cari slăbesc puterea de rezistență a țării; împingând-o în brațele dominațiunii străine, sub care exploatarea, parazitismul și corupția iau forme câteodată bizare.

După dobândirea independenței, viața publică ia un aspect de stabilitate și progres, prin adoptarea de instituțiuni occidentale, prin începuturile industriei, căi ferate, regim monetar național și bogățiile aduse de curentul comerțului internațional, bogății materiale și ideale. Dar corupția nu dispare, ci ia numai alte forme și „chestia țărănească” rămâne la ordinea zilei. Exploatarea nu se mai face în mod direct și brutal, ci prin capitalul bancar, care încearcă a-și ascunde tendințele prin începuturi de industrie, de fapt însă deschide numai drumul pentru exploatarea claselor producătoare, năzuind la profituri fără risc și înrând, pentru acest scop, în luptele politice pentru acapararea puterii.

Acest regim a creat un mare număr de paraziți trăind din beneficiile bugetului, din favoritismul facțiunilor politice.

Accentuez că în această ordine de idei, cuvintele corupție, favoritism, parazitism n'au un înțeles de reprobare sau de dispreț, ci înseamnă fenomene ivite în mod necesar în anumite condițiuni. Din care nu rezultă că în viața practică, disprețul și reprobarea n'ar fi mijloace bune pentru înlăturarea sau reducerea acestor fenomene de

desagregare socială. Amintesc aceasta pentru a nu mă expune la interpretări greșite, când afirm că după înlăptuirea Unirii pentru Vechiul Regat s'a ivit posibilitatea de a scăpa în parte de surplusul de forțe inactive, trimițându-le în provinciile alipite. În acest mod s'a desprins aci lupta de concurență între regăteni și băștinași, până ce se va ajunge la echilibrarea — corupției. Detaliile nu ne interesează, ci e vorba să explicăm numai lăptuirea repede a așa zisei corupții din Vechiul Regat, accentuând însă cu toată tăria că sub dominațiunea rusească, austriacă și ungară corupția era tot atât de mare, dar mai bine organizată și mai sistematică.

Dar să luăm un exemplu din altă parte pentru a caracteriza situația politicii interne a României înainte de războiu. Să vorbim de Portugalia, descrisă de Léon Poinsard.³⁾ Această țară adoptă, pe la 1826, regimul parlamentar după modelul englez. Dar regimul parlamentar adevărat cum s'a dezvoltat în mod organic în Anglia se întemeiază pe două baze necesare: 1) o tradiție lungă și puternică unind instituțiile politice cu evoluția socială a națiunii britanice, 2) libertăți locale foarte întinse prin cari spiritul public a fost format, luminat și dezvoltat din generație în generație. Portugalia n'avea nici puternica organizație a vieții particulare, nici tradițiunii politice, nici libertăți locale, nici spirit public. Deaceia parlamentarismul n'a putut da decât rezultate foarte mediocre. Cauza principală a desordinii cronice este inerția cetățenilor sau mai bine zis supunerea lor oarbă sub regimul partidelor politice. Într'o țară unde libertățile locale nu există și unde prin urmare totul se îndreaptă spre centru, adică spre guvern, cucerirea acestuia aduce un prestigiu, o putere și profituri cari nu pot lipsi de a reduce un anumit număr de oameni dintre cei mai cutezători, mai intriganți și mai hrăpăreți. Aceștia formează grupuri pentru cucerirea autorității politice, atrag spre sine oameni loiali și sinceri a căror reputație o exploatează, și caută să câștige pe alegători prin toate mijloacele posibile. Trebuie să ne păzim a confunda astfel de asociații, izvorite din intrigă fa-voare, intimidare, cu partidele cari se constituiesc în țările libere sub

³⁾ Le Portugal inconnu, (Revista „Science Sociale” fasc. 67—68 și 74 75 din 1910).

influența unor mișcări chibzuite ale opiniei publice. În cazul dintâiu alegătorul este un simplu instrument, în al doilea el e cecitează o acțiune personală într'o direcție care este indicată prin propria sa alegere. Rezultă că partidul în sensul dintâiu e condus pentru a servi interese particulare, pecând cel în înțelesul al doilea e condus înainte de toate de grija intereselor naționale. Nu existau în Portugalia de cât două partide: cel progresist și cel regenerativ. Rezultatul final a fost fiscalitate excesivă, neliniște și câteodată desordine. Căci fiecare partid pentru a se menține la putere trebuia să procure partizanilor săi favoruri, funcțiuni și avantaje de tot felul. După o anumită perioadă, abuzurile deveneau atât de strigătoare, încât pentru a atenua scandalul, era necesar de a trece mâna celuilalt partid. S'a încercat să se compare sistemul rotațiunii partidelor portugheze cu evoluția marilor partide istorice engleze. E necesar să spunem că aceste două lucruri nu prezintă nici o asemănare? Rotațiunea este un mizerabil expedient imaginat pentru a satisface ambițiuni sau avidități personale, pecând evoluția partidelor engleze rezultă din marile mișcări ale opiniei întemeiate pe interese naționale de primul ordin.

Traian Brăileanu

Abonați

„PATRIA”

cel mai răspândit și mai bine informat ziar din Ardeal care se ocupă mai mult decât oricare ziar de chestii ardelenesti, apărând interesele ardelenilor în special

ABONAMENTUL :

Pe un an	360— Lei
Pe un jumătate an	180— Lei
Pe un sfert de an	100— Lei
Lunar	40— Lei

ACTUALITĂȚI

CLARA PACTA

Unirea teritorială-politică a Românilor s'a făcut -- și trebuia să se facă, doar sorocul nu i-și știam precis -- pe când unificarea sufletească urmează a se face și trebuie să se facă, dar . . . răbdare!

Această problemă socială-națională de cea mai mare importanță pentru neamul nostru ne preocupă azi pe toți, chiar fără să vrem, sau mai bine zis, fără să ne dăm seama. Și ca să arăt cum ne preocupă și mai ales cum ar trebui să ne preocupăm, voi da mai jos câteva exemple din care se vor putea trage câte va concluzit de folos.

Exemplele, ce le voi da, arătând mai ales deosebirile, dar și asemănările dintre „Regăteni” (nu știu de ce-mi repugnă acest cuvânt!) și Ardeleni (Bucovineni, Basarabeni etc.) să nu supere pe nimeni, ci cel mult să fie îndreptate dacă se va simți nevoia.

Deci gând bun și curat ca sufletul neamului românesc în întregimea lui, la toți cei ce vor citi aceste șire, cum l-a avut și scriitorul lor. Nu regionalism îngust și pătimas, dar nici cocoloșirea sau chiar cultivarea unor scăderi și greșeli de nici o parte, ori-cât ar putea fi ele de justificabile. Dacă nu poți găsi boala, nu-i găsești nici leacul!

Discuțiuni libere

Persoanele:

Mișu Bucurescu, tânăr de 21 ani, reprezentând Vechiul Regat.

Dionisie Ardeleanu, mai în vârstă, reprezentând nouile provincii și mai ales Ardealul.

Unificarea, nici tânără, nici bătrână.

Scena se petrece pe creasta Carpaților, la un pahar de vin de Drăgășani cu Borviz.

I.

B. (golind paharul, vesel) -- Ei las'o dracului „moncher” cu tânguilele tale! Vorba e, V'am făcut România Mare? V'am făcut-o! V'am scăpat de Unguri? V'am scăpat! Și acum tot voi de către pădure? Zău! pe onoarea mea! Știi că ai haz?

A. (gânditor, punându-și borviz peste vinul din pahar) -- Apoi stai o țără frățioare, că asta nu-i chiar așa! Că avem acum România Mare, asta-i drept și că am scăpat de stăpânirea streină, asta încă-i drept, dar . . . vezi, că până să ajungem aici vom fi făcut și noi ceva.

B. (repede) A! iar îmi vi măi cu Alba-lulia aia a voastră? Ia ascultă Ardelene, noi nu facem politică, nu-i așa? Uite eu, adevărat, sunt liberal, dar să fie-ai dracului toți, pe onoarea mea! Dar Teslomanu vostru n'a furat și el ca'n codru, mă?

A. (vădit contrariat) Dar stai frate, că tu iar o încurci. Ce am eu acum cu liberalii, ori cu Stan ori cu Bran? Era par'că vorba de cine-a făcut România nu? Apoi să rămânem la asta deocamdată.

Eu zic, că dacă nu eram noi Români din Ardeal așa cum am fost, dacă n'am fi stat de mulți ani cu fața spre București și n'am fi ținut pe de altă parte, noi cărturarilor ardeleni legătura strânsă cu poporul nostru de jos de acolo . . .

B. (întrerupându-l bruscă) -- Ce București măi, ce popor? Lasă-mă dracului cu po-

porul, că] vă știu eu! Ardeleni, zău să nu te superi, dar sunt moi, mă, și idioți, pe onoarea mea!

A. (ridicându-se dela masă) Apoi ia ascultă, asta nu ți-o tolerez! Vezi, așa sunteți voi! Vă repeziți așa cu gura și vorbiți fără să aveți măcar ideile de realitate. În felul acesta are să întârzie încă mult unificarea, pe care de altfel cu toții o dorim. Eu una-ți spun frate: ori discutăm ca Români și ca prieteni, ori lăsam treaba incurcată, s'o descurce vremea. Așa nu merge (se așează la masă îmbufnat, dar adăugând imediat mai vioiu) . . . și-apoi iar te-ai abătut dela obiect!

B. (mai liniștit) Ei bine! să-ți spun dar părerea mea «frans»! Or, România Mare a făcut-o, măi, Brătianu cu prețul a sute de mii de dorobanți de-ai noștri, siriacii. Asta-i, dacă ți s'o știi dela mine. Nu zic, ați avut și voi meritul vostru, că ați fost în urma urmelor și voi acolo și că Ungurii ăia ai voștri v'au ținut sub călcăiu, dar vorba e, fără noi voi ce era să faceți, ai?

A. (concentrat și serios) Vezi așa mai merge! De astădată ai vorbit măcar mai pe șleau. Zi . . . Brătianu, Ministru Brătianu? Hm! Cât despre armata română de atunci și de azi și mai ales cât privește cele câte-va sute de mii de oșteni români căzuți pe câmpul de onoare pentru Ardealul nostru și pentru întregirea neamului, față de aceștia îmi ridic pălăria cu toată admirațiunea și recunoștința. Brătianu? da, a fost și el și nu mă îndoiesc de loc este un bun Român și în războiul nostru de întregirea neamului a avut de sigur și dânsul un rol însemnat alături de marii patrioți ca: Tache Ionescu, Nicu Filipescu, Iorga etc. Dar ascultă frate!, când avem noi acum pe Regele nostru al tuturor Românilor, care în acest războiu a fost la înălțimea lui, ne-preocupând nici o jertfă, de nici-un fel, noi Ardeleni nu înțelegem să cocotăm pe nimeni înaintea Lui.

Astfel zic și eu, da! Armata Română cu Regele'n frunte a făcut România Mare sprijiniți de întreagă suflare românească din Ardeal (incl. Banatul, Crișana, Maramureșul, etc.) Bucovina și Basarabia și împlinind prin aceasta o vie dorință, clar exprimată, a Românilor din aceste ținuturi românești. Vezi, mă dau bătut în felul acesta, căci suferințele noastre din trecut pentru păstrarea sufletului românesc în poporul nostru de acolo, au fost re-partizate pe atâtea și atâtea generațiuni încât noi le vedem acum relativ mai ușoare, pe când voi: frații noștri din regat ați adus deodată jertfe atât de crâncene pentru noi.

De încheiere numai încă o vorbă! Tu Mișule dragă ești un băiat inteligent. Recunoaște și tu că Alba-lulia aia a noastră -- cum îi ziceți voi -- va fi având și ea vre-o noimă și că până am ajuns și ca să putem ajunge la ea, nu vom fi stat nici noi, Ardeleni: moșii și strămoșii noștri și noi cei de azi, cu mâinele în sân. Acelaș lucru te rog și aștept să-l înțelegi și în ce te privește pe celelalte două provincii românești: Bucovina și Basarabia, cari și ele și-au avut fiecare „Alba-lulia” lor, stropite și acestea cu suferințele seculare ale fraților noștri de acolo.

De altfel îți mulțumesc frumos, că de astădată ai avut răbdare să mă ascuți până la sfârșit, fără să mă întrerupi.

B. (zâmbind prietenește) Te-am ascultat îți spun drept -- de și voi sunteți cam lungi la vorbă -- mai ales văzând că te ascultă cu interes și prietena noastră „Unificarea” și că -- tăcută așa cum e ea și cam ursuză -- zâmbeste mulțumită fixându-ne când pe unul când pe altul. Să vezi „Șefule”, că până la urmă ne înțelegem perfect.

(vesel) Hai noroc.

A. (serios) Prosit.

„Unificarea” (zimbând) Amin. (își golește fiecare paharul)

B. (aprinzându-și o țigaretă „Specialitate”, „lipită”, „de mână”, „fără steluță”, „cu vată”) . . . Apropos. Ardelene! Știi c'am făcut un „tour” prin Ardeal în vara asta? Am fost cu mașina, măi, și te frumos drum am făcut: București -- Predeal -- Brașov -- Făgăraș -- Sibiu și m'am înapoiat pe la „Verșetoroni”, pe valea Oltului. Vara trecută făcusem un drum mai lung -- tot cu mașina -- prin Nordul Ardealului și înapoi prin Bucovina. Dar ști măi ce frumos e Ardealul vostru! O grădină, pe onoarea mea Uite de pildă numai Sibiul, că-i aici lângă noi: curat, liniștit, ordonat și etfin D-le, ceva de necrezut, pe onoarea mea! Am mâncat acolo măi la „Roemișe--Kaizăr” foarte bine, da și! niște porții, măi, de speriat, Mă'nțelegi? uite p'atâta șnițelu! Și boodegi acum și p'acolo, măi, tot a doua casă, pe onoarea mea.

A. (distrat, urmărind par'că un gând) Hm. O fi el frumos Sibiul și acum, dar să-l fi cunoscut tu mai înainte, mai înainte de războiu . . .

B. (tăindu-i vorba) Iar începi cu aia a voastră, că era mai bine'nainte de războiu: Nu, zău, voi sunteți încorigibili! Ce tot mereu cu bârfeli, măi că acum e așa, că sub Unguri era altfel și faceți într'una pe nemulțumirii. Voi numai atâta știți, pe onoarea mea, să oftați după ce-a fost.

A. (tresărind, dar stăpânindu-se) Oho, frate, că iar ai luat-o rasna.

„Unificarea” (aparat) Aoleu, că iar se, încaiară și eu care credeam, că s'au înțeles la perfecție.

A. (sențențios și apăsător) Să ști un lucru frate -- și-l spun odată pentru totdeauna -- nouă nu ne pare rău dupe stăpânirea ungurească, din potrivă a fost visul nostru secular să scăpăm de presiune străină și să ne vedem uniți cu frații noștri de pretutindeni într'un mare stat național românesc. Mă'nțelegi? Cine crede într'adevăr altfel dintre voi să ști dela mine -- fără supărare -- că acela este un naiv, ca să nu-l numesc altfel și pe acesta-l compătinesc sau este un șarlatan și pe asta deocamdată-l detest, până ce-i voi putea pune mâna'n ceafă să-l învăț omenie. Așa stă treaba! Cât ce te privește pe tine, Mișule dragă, sunt convins pe deplin că nu faci parte din nici-una dintre categoriile amintite, dar o iai prea repede. Ascultă te rog!

Noi Ardeleni am trăit secole întregi sub alte și mai avantajate împrejurări decât voi -- nu din vina noastră și nici a voastră. Astfel, cu toate suferințele noastre de popor oprimat, ne am obi-cinuit -- nu se poate altfel -- cu acele împrejurări și ne-am făcut un fel de-a fi și a gândi în consecință: bun, sau rău, asta-i altă șocoteală! Ba ce e mai mult am fost nevoiți să acceptăm de bune legile și rânduielile în gospodăria de stat

județ și comună de acolo, după cari rândurile am ajuns dela o vreme să ne aranjăm — vrând-nevrând — și gospodăriile noastre particulare. Cu alte cuvinte, ca un popor oropsit și persecutat acolo și frecându-ne de alte popoare mai libere, mai avantajate și prin urmare mai înaintate în toate privințele decât noi, am fost influențați de acestea chiar și în astfel de chestiuni, unde stăpânirea nu ne silea propriu zis să-i urmăm. Tot ce era mai natural, nu-i așa?

Ei bine frăgioare acum deodată dă D-zeu și ne unim cu voi! Foarte bine! Dar lăsați-ne bre să respirăm puțin, să ne frecăm măcar la ochi dupe somnul greu, din care abia ne-am trezit! Apoi frăjie se chiamă asta, Mișule dragă, să'ncaleci pe fratele tău cu ochii încă'npânjenii de somn și să-l ții în pinteni fără să iai notă măcar de voile și nevoile lui, de trecutul și datinele lui?!

B. (serios) Te rog precizează, căci pe onoarea mea, nu te'nțeleg!

A. Știu dragă prietene că tu nu mă'nțelegi și mai știu și aceea, că majoritatea frajilor mei din regat nu m'ar înțelege. Voi, marea multime a celor de aici sunteți de bună credință, dar mă'nțeleg de sigur cei câțiva „grangori“ ai voștri, cari sunt obicinuiți din tată în fiu să stăpânească țara aceasta bună și frumoasă, fie pentru orgoliul lor de-a sta pururea'n frunte, fie — mai ales sateliții lor mai tineri pentru alte considerațiuni și mai detestabile, de ordine materialistă. Și acum vin la explicația, pe care mi-o cereai. Ascultă!

Noi Ardeleni, Bucovinenii și Basarabeni am vrut și noi ne-ați ajutat să venim la voi, să ne unim. Voi ne-ați primit și ne-ați încadrat în organizația voastră de stat cu tot ce se ține de aceasta, deci — natural — și cu oamenii, cari conduceau această organizație. Aici o mică paranteză: această organizație se potrivea nouelor împrejurări — iartă-mi comparația — ca hamul unui cal de munte pe spatele unui cal de Meklenburg. Dar în definitiv era organizația României independente și singura care ne putea cuprinde pe toți și deci în această privință nimic de zis pentru primele clipe ale „Sfintei Uniri“. Ba ce e mai mult, o seamă de noui dispozițiuni și schimbări ce ne-au fost date la început le-am primit cu nespuse însuflețire, chiar fără să ne mai gândim mult dacă sunt sau nu, mai bune decât cele de mai înainte, ci numai în considerațiunea că ne vin dela București și nu dela Budapesta, Viena, sau — horribile dictu — dela Petrograd. Dar vezi tu dragă Mișule!, primul elan și poate al doilea grad de bucurie trecând, și lumea din nouile provincii începând să-și reia vechile ocupațiuni dupe menirea fiecăruia, s'a putut vedea în curând, că «CEVA» nu e bine. «Voinic tânăr, cal bătrân, rău se năvălese la drum». Și-apoi — vorba ceea — tot calul cu năravul lui, iar acum la carul României întregite erau mai mulți cai, fiecare cu năravul său și deci, instruiți la fel și mânași de acelaș vizitiu (care numai un cal cunoștea din patru sau cinci cai) poticnelile erau așa zicând inevitabile.

Cu alte cuvinte, dragă Mișule! Cei câțiva „grangori“ ai voștri de cari vorbiam mai întâi (vizitiul) s'au crezut singuri și numai ei destoinici să conducă și România mărită și întregită, fără să fină seama nici de elementele mai răsarite — oamenii cu carte și buni Români — din nouile provincii, dar — să

zicem — asta calea-valea, ca să nu zici că „fac personalități“, dar fără să se gândească măcar la aceea, că nu se pot dărâma și înlocui cu altele «în doi timpi și trei mișcări» instituțiuni, obiceiuri și datine vechi, sau cel puțin nu toate deodată. Un caz concret: în Ungaria dinainte de războiu era ordin dat și afișat în sate (în capul sașului pe câte-o tablă de tichiea) pentru circulație: «Mână pe dreapta, oprește dreapta, ocolește pe stânga». Românul, mai practic zice (dar nu prea afișează): «Ține dreapta» și se'nțelege tot. (Adevărat, că une-ori la drum când nu se prea înțelege sau aude tocmai bine, se mai face și câte-un mic audus mai mult sau mai puțin îndesat, dupe om). Iată dar cum poate veni bocluclu! din deosebiri de rânduiești și obiceiuri, deși inovații ca cea de mai sus — neaoșe românești și firești — au prins repede și în Ardeal, ce să zici!

Dar dragul meu! deși incunjur pe cât se poate să-ți vorbesc de persoane, căci aici omul poate fi preocupat, totuși nu pot întrelăsa să spun că poate cel mai mult sânge rău îl face și l-au făcut în nouile provincii cele câteva sute de funcționari și slujbași de tot felul, cari au fost trimiși acolo. Acești indivizi-aventurieri — o noare excepțiunilor cari nu lipsesc — unelte ale omnipotenților zilei au venit în nouile ținuturi ca lăcustele, în situațiuni și calități, pentru care nu aveau nu-numai pregătirea necesară, dar nici bunul simț și unii nici chiar un moral nealterat distrugând totul în calea lor și îngreunând nespuse și situațiunea celor pușini buni și veniți la noi cu pregătire și cu gânduri curate.

B. (foarte agitat) Ei asta-i bună! Poi nu cumva ați fi așteptat să se facă Vințilă Brătianu percepător la Sighet. Oromolu șef de vamă la Halmei și Conu Alecu agronom ori șef de gară la Deva? Nu zău! Nu găsești c'ați fi nițel cam pretențioși? Apoi ia ascultă „bădăie!“! Voi n'aveați dincolo nici măcar cantonieri de C. F. R. ne-cum profesori, judecători, cefești, funcționari administrativi etc. români și în număr suficient pentru noua situație! Ce era de făcut? Am fost nevoiți să vă trimitem noi din regat, nu-i așa? Și atunci vei concede, că nu era înici firesc și nici posibil să se deplaseze de aici tot ce aveam mai bun și să plece în nouile provincii.

Dar oare nu exagerază unii dintre ai voștri din Ardeal și din celelalte provincii, când afirmă, că tot ce v'a venit dela noi e rău și că toți funcționarii etc. regățeni sunt „foști plutonieri majori“, sau în orice caz nepregățiți, hoji, chilipirgii, samsari, sau mai știu eu ce?

Și încă ceva! Oare faimosul vostru Consiliu dirigent a avut în serviciile sale numai funcționari model? Nu resăriseră și acolo ca din pământ lichele de tot felul, compromișând nu numai pe unii dintre șefii lor, dar punând la grea încercare chiar și proverbiala onestitate a Românilor ardeleni?

A. (vădit mișcat) Dragă Mișule? Ști că-mi plăci așa? Serios și rezonabil! Ai dreptate când spui că nu e nici frumos și nici util să detestăm tot ce ne-a venit din regat. Uite, eu personal cunoșc câțiva profesori, judecători „regățeni“, foarte inteligenți și au carte serioasă trecuți în nouile provincii, cari și-au făcut loc și cuib cald acolo, fiind bine văzuți de toată lumea.

Găsesc de altă parte explicabile — nu și tolerabile pe durată — multe alunecări

ale unora dintre micii funcționari „regățeni“ din aceleași noui provincii, prin situațiunea lor materială mizerabilă, lipsă de locuințe etc.

Ba ce e mai mult constatat că multe din relele ce se pun în cărca «regățenilor» stabiliți acolo, sunt rele generale, cari se pot vedea în alte țări mai avansate decât a noastră și cari sunt a se atribui avalanșei de imoralitate și de materialism, ca urmare a marelui războiu.

Dar . . . Dragă Mișule și tu vorba, că „de unde nu-i foc nu iese fum“. Sunt de sigur și buni printre regățenii trecuți în nouile provincii, dar prea multe excepții: de naivi și necunoscători ai împrejurărilor și de unelte oarbe — indivizi adese-ori certați cu morala publică — ai omnipotenților perpetuați la conducerea țării.

Aceștia toți la o altă, unii cu neștiința alții pe bună-știință, sprijiniți de patronii lor, au inficiat atmosfera, au deslăntuit patimii, jignind adese-ori mândria bunilor Români din nouile provincii și trăgând cu sine în noroiu și puținele elemente bune, cinstite și distinse, pe cari nimeni nu le țigăduiește a ne fi venit din vechiul regat.

«Unificarea» (solemnă dar senină și împăciuitoare): Vă rog să mă ascultați și pe mine un moment acum la încheierea acestei discuțiuni pe cât de penibilă pentru mine, pe atât de importantă:

Dragii mei! Prin semnul ce v'am dat mai înainte, închinând un pahar de vin cu voi, cred că ați înțeles că am rămas pe deplin satisfăcută de soluția ce ați dat-o mai la urmă întrebării — știu că nu voi v'ați făcut vinovați de paternitatea ei — că: „Cine-a făcut România Mare“? Doresc ca soluția dată de voi — doi copii nevinovați și buni prieteni — și singura adevărată, să fie a tuturor și . . . bucurându-vă cu toții, că România Mare s'a făcut, să nu se mai întrebe niciodată, că CINE a făcut-o, fiind-că . . . e o profanare a marelui act.

Cât privește celelalte discuțiuni ale voastre (No. II.) constat, să amândoi aveți dreptate, oricât de paradoxală s'ar părea această constatare a mea, și anume pentru două motive: I. pentru-că amândoi sunteți sinceri și de bună-credință și fiecare dintre voi așa vede situația cum o spune. Aceasta dupe trecutul și creșterea ce ați avut-o fiecare și de care nu sunteți voi nici vinovați, nici merit personal nu vă puteți face din aceasta; II. pentru-că amândoi aveți la inimă binele țării și al neamului vostru.

Ei bine! Uitați-vă cu luarea aminte la acest trecut al vostru și la împrejurările, în cari ați trăit fiecare și veți simți — dupe ce vă veți cunoaște bine de tot unul pe altul — că un vâl se va lua de pe ochii voștri. Vă veți erta unul altuia scăderile, de cari — repet — nu sunteți voi vinovați și atunci mă veți vedea ambii la aceeași disianță și vă veți apropia de mine cu pași siguri. (zimbînd) . . . și acum o mică dojană! De ce ceri tu Bucurescile lui Ardeleanu ca numai decât să vorbească repede, frumos și sgomotos ca tine; să bea vin cu pahar mare de apă; să petreacă cu dame și să stea cu pălăria pe cap în restaurant sau cafenea?!

Iar tu Ardelene de ce aștepti ca Bucurescu să fie sfiiți și ursuz ca tine; să tie mai mult decât culant cu iubiiții noștri minoritari, cari fac săptămânal naveta la Liga Națiunilor ca să se plângă de noi;

să petreacă numai „între prieteni“ și să cânte numai doine de jale!?

Acestea au să se schimbe mai curând decât credeți și vă veți întâlni la aceleași datini și «gusturi». Ceia ce ați putea face acum imediat ar fi să alcătuiți un „partid de doi“ al „Unificării“ sau al „Purificării“, care să pună pe fiecare individ la locul său, să stârpiască din rădăcină: *Frauda, Minciuna și Imoralitatea* punând la locul de onoare *Dreptul, Legea și Bunacuvința* pentru toți deopotrivă.

Apropos! Cât privește pe funcționarii statului de orice categorie, «regăteni» sau mai puțin, sau mai mult decât atât, din întreg cuprinsul Țării Românești, iați ce să faceți: Puneți-vă bine cu Miniștrii de resort, ca aceștia să-i «radă» pe funcționarii nepregătiți și ajunși prin surprindere sau protecție acolo unde se găsesc pe cei rămași să-i plătească cum se cuvine, iar dacă aceștia nu vor fi nici de aici încolo la locul lor, să-i dea pe mâna unuia ca Tepeș-Vodă, sau să fie repartizați simplu la . . . pușcărie.

Șofronie Roșca

Cronică din Roma

Acțiune și doctrină fascistă

În lumea contemporană, omul este obicinuit să înregistreze aproape zilnic câte-un eveniment teoretic. Când este vorba de o acțiune politică-socială într'un singur caz merită să te oprești timp mai îndelungat în fața ei: când prin desvelirea comorilor sale psihologice a ajuns a fi o „stare de spirit“ în cuprinsul unui teritoriu național. Am spus „stare de spirit“ fiindcă este singurul termen care exprimă în întregime criteriul unei revoluții reușite, dat fiind că un raft sau două de teorii social-politice nu sunt încă o *revoluție*. O „stare de spirit“ este întotdeauna un *resultat obținut* până când o doctrină, oricât ar fi de scilpitoare, neizbutind să determine istoria unui popor, rămâne o simplă „energie potențială“.

* *

Oricine urmărește fenomenele suflatești ale Europei postbelice nu va putea nega fascismului italian această calitate esențială de a fi o *stare de spirit*. Acest adevăr se ridică mai presus de orice gâlceavă între admiratorii și detractorii săi, căci acțiunea politică condusă cu energie de d-l *Benito Mussolini* de câți-va ani dirijează destinele Italiei și după toate semnele, le va mai conduce încă în sensul cardinal al revoluției, al „marșului împotriva Romei“, în sensul de expansiune națională. Departe de-a fi „un fenomen încheiat“ revoluția fascistă se află în plină desfășurare; multe din faptele ei au intrat în domeniul istoriei, nu oricum, ci „caracterizând“ o perioadă de timp în manifestările sale esențiale. Azi, așadar, se poate vorbi de-o „acțiune și doctrină fascistă“, mai ales că mișcarea

însaș, pipăindu-și pe măsură ce progresează lipsurile, încearcă în timpul din urmă a defini și *doctrinar* ceea ce la începuturile ei era un puternic instinct de rasă, trezit de primejdia anarhiei socialiste și de anume consecințe ale păcii din 1918.

O încercare de a îmbrăca „sentimentul“ fascist într'un înveliș doctrinar a făcut mai dăunăzi un distins colaborator al d-lui Mussolini, ministrul Luigi Rocco, într'un puternic și categoric discurs, rostit la deschiderea cursurilor de vară pentru cultură superioară, cari se țin anual la Perugia. Însaș presa opoziționară recunoaște, că încercarea este cea mai organică din câte s'au făcut până acum pe acest teren, iar printr'o scrisoare adresată conferențiarului și publicată de ziare însuș Președintele Consiliului de Miniștri și-a dat adesiunea fără nici-o rezervă, spunând că doctrina fascistă a fost „prospectată — prin discursul amintit — într'o manieră superbă“.

Aflu nimerit deci a face cunoscute și publicului românesc, care abia după războiu a început să se intereseze în cercuri mai largi de probleme de stat, liniile mari ale acestui discurs.

Prima afirmație a conferențiarului este aceasta: fascismul este un „fenomen curat italian“. În adevăr anevoie s'ar putea închipui fascismul cu toate manifestările sale de până acum scos din mediul climateric mediteranian și separat de anumite „necesități interioare“ ale temperamentului italian! În această calitate esențială îi stă originalitatea puternică și deci și valoarea universală.

Limitându-l astfel în spațiu, conferențiarul spune că el este mai întâiu de toate „sentiment“ și fiindcă e „sentiment“ — *acțiune*. „De-ar fi altfel el nu ar avea imensa forță de propulsivitate și renovațiune, pe care o posedă, ci ar fi meditația solitară a câtorva spirite alese“. Dar, dacă aceasta este puterea nebirită a logice sale interioare, fascismul posedă și o fisionomie teoretică, un nou punct de vedere în judecarea problemelor sociale și de stat, deși în cei câțiva ani de guvernare fascistă *fapta* a premers întotdeauna autojustificările raționale.

Pentru a se putea scheletiza noul „silogism fascist“ Ministrul Rocco a întreprins o anchetă a „păcatelor“ trecutului, o schițare a doctrinelor de organizare statală, cari au împrumutat formelor de evoluție ale Statelor moderne direcția conceptuală. Scurt: liberalismul, socialismul și democrația cu întreg cortegiul lor de nuanțe au un singur izvor de inspirație, adică *dreptul natural* „il gius naturalismo“.

Punctul lor de plecare este reforma lui Luther, izvor de individualism, de independență absolută a conștiinței *singuraticilor*. Prin reformă, prin teoriile raționaliștilor francezi în urmă, s'a ajuns la concepția „atomistică“ a societății. Scopul oricărei conviețuiri sociale este autonomia cât mai desăvârșită a libertăților individuale, o cât mai largă dezvoltare a facultăților și libertăților personale, iar statul, ca expresie a suveranității colective, a mulțimilor, are o singură menire: *garantarea* acestor libertăți, cu alte cuvinte, menirea unui sergent de noapte care păzește micile fericiți atomistice. Acest principiu stă la baza tuturor democrațiilor „continentale“, și el este *individualismul* raselor germane, fermentul de desagrație al celor două *elemente de unitate*, pe cari Italia le-a cinstit Istoriei Universale: idea imperiului roman și idea imperiului catolic medieval. În ceea ce privește scopul fundamental al tuturor reformelor dela liberalism până la cel mai îndrăzneț bolșevism — omul ca *scop* și nu ca *mijloc*, toți reformatorii sunt de acord. Deosebirea între liberali, socialiști, democrați de toate categoriile, e de „mijloace“.

Acestei cugetări politico-filosofice *prefasciste*, revoluția „cămășilor negre“ opune hotărât și intransigent o nouă concepție, sau o revenire la sănătoasele tradiții italiice de unitate politică română.

Care este această nouă concepție?

În opoziție cu teoriile cari stau la baza Europei moderne și cari trag cu buretele peste orice „finalism istoric“, limitându-și toate preocupările la o singură generație, la izolarea în timp a nevoilor fiecărei generații — fascismul supune voințele individuale acelor *senșuri* superioare cari se realizează în diferitele fracțiuni biologice ale Umanității în cursul mai multor generații, în cursul istoriei. Deci, în noua ideologie fascistă, societatea «non solvitur in singularitates», ci fiecare individ va fi subordonat scopurilor mari, naționale, care se proiectează în timp, în desfășurarea infinită a generațiilor. O derivație logică, fatală, a inversiunii raportului între individ și societate este concentrarea tuturor voințelor politice individuale într'o *unitate*, care nu poate fi alta decât *Statul restabilit în toate prerogativele lui de entitate mistico-metafizică*, una care să planeze sacră și inviolabilă de-asupra tuturor tendințelor și pornirilor individualiste. Generațiile precum și indivizii nenumărați ar fi deci, cu alte cuvinte, simple „etape“ prin cari se strecoară, ca un fluviu de foc, realizările istorice ale unei rase. Viața grupărilor umane este *istorie* nu

clipă exploatată strâmt, egoist, cu scopul de a hrăni individul

Această contra-pozițiune principiară ar putea fi lărgită, nuanțată, dar mă mărginesc la atât, urmând ca într'un alt articol să arăt felul cum conducătorii autorizați ai fascismului privesc „problema libertății”, problemele de clasă, cari în Italia, în ultimul timp au câștigat o importanță atât de mare.

Totuș nu pot încheia fără a adăuga o observație personală. Oricare va fi evoluția teoretică ulterioară a fascismului, un lucru este sigur. *Fascismul e activ*. Intensitatea activităților naționale, consecințele binefăcătoare ale înlesnirilor, pe care Statul este dator a le aduce raporturilor economice între indivizi, se pot documenta statistic. Se organizează cu tenacitate producțiile naționale și se tratează deschis și cu sinceritate tinerească problemele mari ale nației.

Statul ca element de inițiativă cinstită și conștientă se afirmă zilnic, prestigiul Italiei crește, iar expansiunea în Mediterană, o derivație logică a organizării și progresului intern al peninsulei, se înfăptuiește iresistibil.

Și poate acestea sunt rezultate mai importante decât orice amuzament cerebral, dat fiind că fericirea și puterea națiunilor nu sunt în funcție de teorii, mai mult sau mai puțin strălucite, ci de *oamenii* cari le leagă și desleagă destinele prin afrontarea curagioasă, zilnică a tuturor obstacolelor, cari se opun progresului lor.

Roma, Septembrie 1925.

N. Buta

Cronica medico-socială

**** „Pornografia în teatru“** nu este numai titlul buletinului 34 al despărțământului Sibiu al „Astreii”, ieșit de sub condeiul rodnic al dlui Dr. H. Petra-Petrescu, ci constituie o latură din complexul imoralității manifestate în toate aspectele vieții sociale - contemporane. Maimușărind pornirile deșuchiate ale străinătății și indiferență față de pildele ei bune, societatea se lasă târâtă de oscilațiunile capricioase ale diferitelor elucubrațiuni mondene, robindu-se modei efemere sau curentelor artistice desechilibrate de goana nebună după inovații și senzațional. Copiii își completează educația șubredă de acasă savurând filmele polițienești ale cinematografeilor, sau citind cu sete cărțile imorale oferite de negustorii ah-tiați după câștiguri ușoare. E un concurs trist al simptomelor morbide, pe cari le prezintă societatea postbelică, turmentată de mirajul arivismu-

lui și contaminată de o relaxare morală primejdiaasă.

**** Antropometrie.** Teza no. 2277 dela facultatea de medicină din București cu titlul „Contribuțiuni cu date antropometrice relative la dezvoltarea taliei și perimetrului toracic în România” a dlui medic lt. C. Chirilă cuprinde rezultatele statistice interesând peste 160 de mii de tineri, recrutați cu clasa 1925. E interesant de reținut, că majoritatea tinerilor (550/0) au talie mijlocie (160—170 cm) și numai 250/0 trec de 170 cm, restul fiind sub 160 cm. În ceea ce privește provinciile, oscilațiunile sunt neînsemnate, totuș Moldova și Basarabia sunt cele mai bine reprezentate; tinerii de aici au un perimetru toracic superior mediei de 80 cm. În Transilvania în general perimetrul este scăzut sub 80 de cm. în 540/0 din cazuri.

Județele cari au taliile cele mai mici sunt; Putna, Sălaj și regiunea Beiuș. Perimetrele toracice minime sunt în Muscel, Caliacra, Timiș-Torontal, Cernăuți, Bistrița și Caraș-Severin Talia maximă o găsim în Rădăuți, Tutova, Constanța, Ismail, Hotin și Cetatea Albă, iar perimetrele cele mai mari le întâlnim în Constanța, Tutova, Cahul, Hotin și Orhei.

Dat fiind numărul mare de tineri (160.000) la cari se referă aceste date, suntem îndreptățiți să credem că concluziile tezei comentate aduc contribuții prețioase la alcătuirea unei geografii antropometrice a României întregite. Chestiunea merită să fie studiată prin cercetări comparative, privitoare la mai mulți ani consecutivi.

**** Liga Națiunilor și ocrotirea copiilor** Biroul internațional al muncii de sub conducerea dlui Albert Thomas a elaborat mai multe convenții privitoare la ocrotirea copilului uman. Societatea Națiunilor a reușit să determine statele reprezentate la Geneva să adere la aceste convenții — utile deopotrivă pentru toate neamurile — și să și le însușească în mod definitiv prin sancționarea lor ca legi în cadrele diferitelor state naționale. Telegraful ne aduce de curând vestea, că dl Petrescu Comnen, ministrul României la Berna, a semnat, în numele guvernului, între altele și convenția privitoare la minimum de vârstă pentru admiterea copiilor la lucrările agricole. Este un act care nu poate fi trecut cu vederea. În conferința ținută la 30 Noembrie 1924 în Aula Universității din Cluj și în alte orașe din țară, dl Albert Thomas a schițat planul de activitate

al biroului ce conduce și a lămurit rostul umanitar al convențiilor internaționale menite să ocrotească tinerele vlăstare omenești exploatate de marea și de mica industrie de pretutindeni. Să nu ne referim decât la unele state din orientul îndepărtat, unde copiii sunt utilizați în industria covoarelor dela vârsta de 3—4 ani, fiind torturați printr'o muncă fizică stereotipă și neigienică, care le deformează corpul și le întunecă mintea.

Accesul copiilor ca lucratori în uzine e oprit până la 14 ani, tot grație Societății Națiunilor. Convenția privitoare la munca agricolă credem că privește o vârstă mai mică. În orice caz convenția semnată la Geneva nu este un act diplomatic banal.

Cinematograful la Liga Națiunilor Problema s'a pus în anul trecut. Inspectorul general al educației publice din Franța a arătat atunci, că multe filme sunt văzute de peste 150 de milioane de spectatori iar majoritatea acestor filme sunt lansate în public fără niciun control. Subiectele nu se selecționează și nu se fac restricțiuni la vârsta spectatorilor și sute de milioane de copii își pervertesc simțurile extaziându-se în fața unei pânze, pe care se perindă cele mai fantastice năsbătii. — Cinematograful este o unealtă extrem de valoroasă pentru instrucție și educație. Să nu-l lăsăm să devieze dela scopul frumos pentru care a fost creat. Cinematograful trebuie reabilitat. O cer această științele naturale și biologia, o cere igiena și morala în slujba cărora cinematograful trebuie pus.

S'a emis propunerea să se prepare un catalog de filme științifice; s'a cerut să se țină un congres de cinematografie, pentru a se discuta putința de a aplica cinematograful la scopuri științifice. Intențiile sunt excelente, mai ales când le vom vedea ieșite din cadrele dezideratelor și-și vor putea croi drumul realizării.

Dr. Aurel Voinea

Reviste primite la redacție

Viața Românească, Ideea Europeană, Datina, Junimea Literară, Țara Noastră, Cosânzeana, Radio-Român, Suflet Românesc, Ritmul Vremii, Infrățirea Românească, Cuvântul Liber, Viața Agricolă, Lumea, Casa Noastră, Viața Medicală, Mișcarea Literară, Comoara Satelor, Tipograph, Prudy, Adevărul Literar și Artistic, Funcționarul de bancă.

Abonamentul plătit înainte este razimul cel mai solid al unei publicații și garanția dezvoltării presei în ARDEAL

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMÂNNALE

Săniuța de aur. — Marii proprietari unguri duc la Budapesta o viață foarte necăjită. Necăzului cu lucrul, sunt nevoiți să reia viața dela capăt, încep a se iniția în munca aridă pe care odinioară o îndeplinea mulțimea argașilor și lacheilor. Cine i-a văzut în această nouă viață, cu stângăciile inerente, nu s'a putut reține să nu ne istorisiască huzurul grofilor și grofișelor de altădată, când preocuparea principală a lor era cum să se îmbrace mai luxos. Saltul este evident. Ni se spune că odată desprimăvărare, însă odrasla unei familii de grofi din Bonțida lângă Cluj doria să facă drumul în oraș — tot cu săniuța de aur. Dela Bonțida la Cluj i-au presărat drumul cu zahăr și sare pentru a da iluzia zăpezii. A fost adusă cu săniuța în plină primăvară . . . Cum se răzună soarta! Ce satisfacție au foștii argași!

Desvoltarea aviației. — Intregă săptămâna aceasta au avut loc în Praga desbateri de-ale delegaților tuturor țărilor asupra tehnicii și importanței aviației. În fruntea delegației române este prințul Carol. „Prager Presse“ consacră aviației un foarte bogat număr, publică în facsimil câteva rânduri în franțuzește ale prințului Carol în pagina întâia despre folul aviației în apropierea popoarelor. Numeroși colaboratori, până la marele cercetător polar Roald Amundsen (care a fînit la Praga o foarte interesantă conferință asupra Polului Nordic) ilustrează numărul festiv al lui „Prager Presse“. Cehoslovacia este mîgulită că aviația sa a putut avea o recunoaștere atât de prețioasă, prin desenaarea orașului Praga drept localitate de întrunire a congresului internațional de aviație din acest an.

Informația despre streinătate. — Noi atribuim o importanță deosebită informației cât mai obiective și complete nu numai despre stările interne ci și despre streinătate. Cititorii noștri savurează spiritul subtil din corespondențele d-lui Adrian Corbul din Paris. Din Roma ne sosesc scrisorile unuia dintre cei mai de nădejde scriitori ai generației noi, d. N. Buta, licențiat al universității clujene. D. prof. Victor Stanciu desvăluie stările poloneze. Dl Lupăș ne va informa despre țările Nordice. Popoarele nu pot trăi izolate: atingerea lor intelectuală stimulează străduințele pentru bine și progres. Nici-o jertfă nu este prea mare pentru a avea o informație îngrijită de peste hotare.

„Dezarmarea urei.“ — Ultimul buletin al Federației sindicale internaționale din Amsterdam (16 Sept.) publică textul hotărîrii congresului dela Viena și rezumă rezoluția muncitorimei germane dela Breslau, în sensul căroră preocuparea constantă a organizațiilor sindicale este propagarea dezarmării urilor, o organizație nouă a raporturilor între popoare bazată pe ajutorul mutual internațional, aplicarea dreptului internațional, recurgerea obligatorie la arbitraj și opunerea energică față de orice încercare de războiu. — Frumoasele idealuri muncitorești nu pot fi decât aplaudate din inimă, de toate popoarele ce iubesc pacea roditoare.

Teatrul Național din Cluj își începe Marți 29 c. mult așteptata stagiune cu „Thebaida“ d-lui V. Eftimiu, marele succes

al Teatrului Național din capitală în stagiunea trecută. În rolurile principale figurează d-nii Psatta, Dimitriu și d-nele Olimpia Bărsan și Miriam. Vom reveni în n-rul viitor.

Tenorul Grozăvescu. — Clujul atât de lipsit de evenimente artistice în cursul vacanței a fost trezit din amorțeală în săptămâna aceasta de artistul al cărui nume e rostit cu drag de toți ceice au avut fericirea de-ai gusta vreodată farmecul cântecului său. Săile teatrului maghiar abia mai pot cuprinde miile de ascultători; aplauzele nu mai conținesc; Operelor „Rigoletto“, „Carmen“, „Boheme“, „Tosca“ li-se găsesc nebănuite farmece. Dar e abia o licărire de artă! . . . Marele artist se reîntoarce la cei ce-l știu aprecia după adevărata lui valoare.

Expoziția românească dela Paris mutată la Geneva. — Oficialitatea noastră a hotărît să o oprească, în drum spre casă, în Geneva spre care se îndreaptă astăzi ochii întregii lumi. În săptămâna trecută s'a și deschis cu mare fast în fața câtorva mari prieteni genevezi — printre cari prof. Pittard este cunoscut și de către cetitorii revistei noastre — a ministrului nostru de externe și ministrului nostru la Berna. Vom vedea impresia.

„Consiliul Literelor“. Importanța literaturii și artei între celelalte produse ale unei nații nu mai e nevoie să fie accentuată. Ele fac nația respectată și iubită de celelalte, îi înscrie numele cu litere neperitoare în istoria umanității și sunt în același timp, și cele mai mari generatoare de energii pentru însăși nația care le produce. Prin crearea unui Minister al Cultelor și al Artelor statul însuși și-a dat seama de importanța acestui fapt; el a hotărât să facă parte din banul țării scriitorilor, artiștilor și instituturilor de cultură, lăsăși până acum la dărnicia atât de subțire și oscilatoare a particularilor. Felul în care și-a împlinit statul această datorință a fost viu criticat de diferitele grupuri de scriitori. Ministerul Artelor a fost lovit fără milă în toată activitatea sa. A fost învinuit de lipsa unei propagande culturale serioase, de protejarea unei singure producțiuni literare în detrimentul celorlalte, de împărțirea ajutoarelor după cum îi dictează interesele politice ale partidului său.

Se pare că d-l ministru Lapedatu s'a săturat să mai primească singur nenumăratele lovituri. D-sa va supune Corpurilor Legiuitoare un proiect de lege prin care înființează pe lângă acel Minister un Consiliu al Literelor, compus din câte doi delegați ai Academiei Române, ai Societății Scriitorilor Români și ai Ministerului Cultelor și Artelor. Acest consiliu este însărcinat cu găsirea mijloacelor pentru promovarea și ajutorarea literelor române, cu organizarea unei lupte în contra pornografiei, organizarea unei propagande serioase. Tot el va face propuneri pentru subvenționarea revistelor scriitorilor și societăților literare și pentru respectarea legii de proprietate literară. Se pare că d-l Lapedatu a găsit formula de salvare. Consiliul dacă își va lua în serios chemarea va judeca mult mai obiectiv, va fi și un mai bun cunoscător al nevoilor Literaturii și va cere statului mai mult sprijin pentru ea. Numai de nu am

avea încă un comitet cu banchete și diurne grase alăturate de cele multe creale numai pentru acestea.

Teatrele din Capitală și-au început toate stagiunile; în jurul lor ziarele împletesc violente discuții pe chestiunea noilor subvenții acordate de ministerul Artelor pieselor originale. Piese originale răsar cu duimul. Teatrul „Regina Maria“ a dat vreo două, care n'au stărnit multă valvă și altele sunt în pregătire. Se poate că ademenite de mirajul banului talentele dramatice așa de mult așteptate vor apărea. Până atunci însă vor trebui înghițite multe încercări de ale „prieteniilor“ comitetelor literare.

Discuții mai serioase au provocat cele două mari premiere ale „Naționalului“ „Cesar și Cleopatra“ de Shaw și „Faust“ ul lui Goethe. Cea dintâiu a lăsat în nedumerire pe mulți din cei cari căutau la marele ironist englez idei îmbrăcate în haine vechi, cunoscute de veacuri de lumea multă. Ei nu s'au oprit să-i soarbă arta lui nouă și plină de viagă cum nu i-a sorbit-o nici publicul clujan în „Candida“, reprezentată acum un an pe scena noastră.

„Faust“-ul uriașului german este atât de des amintit, atât de mult s'a scris asupra lui, încât publicul nu a mai rămas surprins și s'a lăsat furat de arta neisotivă a genialului Goethe. Se pare că reprezentarea a fost destul de reușită. Doar asupra traducătorului nou (d. I. U. Soricu) s'au găsit nemulțumiri vreo câțiva dintre cei cu interesul în sân . . .

Cronica sportivă

Se știe că federația noastră sportivă fiind lipsită de mijloace materiale necesare, nu numai că nu poate face legături sportive cu țările europene, dar chiar nici obligațiunile luate prin pușinele contracte încheiate cu unele țări limitrofe nu le-a putut executa. Astfel că la un moment dat ne-am pomenit în grave conflicte cu aproape toate țările cu care am încercat un contact sportiv dela războiu încoace, iar de restul Europei ne-am izolat cu desăvârșire.

Se cunosc urmările acestei izolări. Pentru străinătatea, sportul românesc este aproape inexistent. Pușinele noastre debuturi cu ocazia olimpiadei a VIII-a tot din cauza lipsei de mijloace au fost atât de prost pregătite, încât nu ne-au făcut prea mare cinste.

Depe întreg globul pămîntesc au a-lergat atleții la Paris, pentruca să câștige bani pentru ei, și glorie țării care i-a trimis. Noi am lipsit. Țări despre care până aici nu se pomenea decât cu ocazia erupțiunii vreunui vulcan de pe teritoriul ei, au devenit celebre de pe urma succeselor recoltate la olimpiada a VIII-a. Înainte cu câțiva ani, Uru-guai-ul nu era cunoscut aproape de loc în Europa. Azi nu este copil care să nu rostască zilnic acest nume. O echipă de 11 tineri însuflețiți, au câș-

tigat prin o victorie, un renume patriei lor pe care nu o diplomație ori cât de capabilă și dibace, dar nici cel mai glorios război nu l-ar fi putut face. Toate țările europene au oferit ospitalitate acestor ținare (afară de România bineînțeles) iar drumul lor a fost un marș de triumf. Iată ce se poate face prin sport.

Nu putem învinui conducătorii sportului românesc pentru regresul în care se găsește sportul nostru, care la început promitea atât de mult. Atâta timp cât acei cari au avea datoria să guverneze și să pregătească viitorul națiunii noastre privesc cu o nepăsare sfidătoare, ori ce mișcare sportivă, zburciunările lor vor fi zădărnice.

Sunt singura federație în Europa care nu este subvenționată de stat. Faptul că în țările din jurul nostru o puternică activitate sportivă îndrumată și susținută de stat, pregătește generațiile viitoare pentru rivalitatea care va ridica sau nimici popoare, nu poate trezi pe guvernanții noștri din somnul letargic în care îi adâncește sgomotul bizar al frământărilor de partid.

Ne întrebăm ce face diplomația noastră, unde sunt reprezentanții noștri din Belgrad, Sofia, Constantinopol? Văd acești domni ce se petrece acolo? Văd ei mulțimea de copii care se înstruesc pe arenele sportive pentru armatele de mâine; cunosc guvernării noștri educația fizică sistematică și pregătirea preregimentară ce i se face tineretului din Rusia sovietică? E de prisos să mai vorbim de așa zisele state civilizate. O singură țară stă pe loc — România. Numai noi privim cu mâinele încrucișate cum ne iau alții locul pentru care însușirile noastre de rasă ne-au predestinat. Este o crimă această nepăsare, pentru care guvernării de azi vor trebui să răspundă în fața generației de mâine. Cetim zilnic în ziare, despre succesele țărilor balcanice pe teren sportiv în străinătate.

Turcia nouă întreprinde, mari turneeuri sportive în fiecare an. Despre echipele bulgare care debutează în Franța se pot ceti coloane întregi în ziarele sosite în ultimele zile. Are Bulgaria elemente mai bune decât noi? Nu cred. În schimb are conducători care înțeleg

importanța sportului. Cu toate că suntem aliați, nici o singură echipă franceză nu a călcat pământul României dela război încoace, iar în ce privește echipele noastre, singura care a vizitat Franța după război, geme și azi sub povara datoriilor făcute cu ocazia acestei excursii. Nu a fost ajutată această echipă cu nici un ban din partea oficialităților. Și totuși noi nu ne vom împăca cu această soartă. Ne vom încorda toate puterile pentru că dacă nu vom putea progresa în măsura care ar trebui și în care am putea, cel puțin să ne păstrăm ceea ce avem. Acest scop îl urmărește federația luptând din toate puterile ei, pentru a relua legăturile sportive cu țările străine.

Sfârșirile noastre au avut oarecare succes. Conflictul cu Iugoslavia, care în ultimii ani devenise acut, a fost aplanat fără știrbirea prestigiului sportului românesc. În curând vom avea bucuria să anunțăm noi legături cu țări de o valoare sportivă superioară.

Vom reveni asupra importanței acestor legături.

C. MANUILA

ASOCIAȚIUNEA TRANSILVANĂ PENTRU LITERATURA ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN

O REVISTĂ PENTRU FAMILIA ROMÂNĂ

(Urmare)

II. În articolul programatic „Nou orienturi”, publicat de d-l V. Goldiș, președintele „Astrei”, în No. 9—10 al „Transilvaniei”, se zice la pag. III; „O foaie săptămânală cu rolul de enciclopedie actuală, care să lumineze și să dea orientări în fiecare chestiune, nu mai poate întârziă” . . .

Adevărat, că o foaie săptămânală pentru popor nu mai poate întârziă. Poporul din Ardeal e setos și după lectura de actualitate, căci e obișnuit cu aceasta de 33 de ani, decând a apărut „Foaia Poporului” din Sibiu. Atunci i-a dat-o vechiul partid național, acum e datoare să i-o dea „Astra”. Numai ea poate face lucrul acesta, cum se cade, căci nu e otrăvită cu ura, care domnește între partidele politice, și afară de aceea ea mai e și datoare și poate să aducă jertfe până la cucerirea unui teren cât mai larg. Ceeace ar fi revista, de care ne-am ocupat în partea întâia a acestui articol, pentru intelectuali, ar trebui să fie *Gazeta Poporului* pentru țărani, meseriașii mai modești și muncitorii noștri.

Politică, în înțelesul bun al cuvântului, nu poate lipsi din o astfel de gazetă, căci și poporul vrea să fie luminat asupra vieții politice de astăzi. „Astra” îl poate lumina, fără să aibă nevoie de-a se pune în slujba vr'unui

partid, rămânând în slujba exclusiv a neamului întreg.

Cu trei ani în urmă eră vorba să se pornească aici—in Cluj un astfel de organ popular. Inițiatorii m'au întreat de sfat și pe mine, pe vremuri redactor de foaie populară. Eu le-am recomandat programul următor:

1. Partea politică,
 1. *Prim* (articol de îndemn).
 2. *Știri politice din țară*.
 3. *Voci de presă*.
 4. *Știri politice din străinătate*.
 5. *Articole secundare* de politică internă și externă, economică, culturală etc.
- II. Revista enciclopedică.

1. *Invățătură*: educațiune, Istorie, Geografie, Igienă, științe, agricultură, pomicultură, grădinarit, creșterea viteilor, pașerilor, vermilor de mătase, etc.; meserii, comerț, drept.

2. *Sfaturi scurte*.
3. *Informațiuni economice și financiare*.

4. *Știri de pretutindeni*: a) Casa Regală; b) bisericesti; c) culturale [dăruiri, școale, societăți], d) altele.

5. *Bibliografii*.
6. *Correspondență cu cititorii*.
7. *Mai nou* (știri din preția apariției numărului).

8. *Foileton* (incepe de pe pag. I și cuprinde reproduceri din scriitori mai vechi, schițe și nuvele populare origi-

nale, chiar traduceri dacă sunt potrivite pentru popor, poezii populare, snoave etc.).

III. Inserate (angajat achizitor).

Foaia trebuie să aibă cel puțin opt pagini folio mic; înmulțindu-se inseratele și cititorii, 10—12. Se vor da și ilustrațiuni, împrumutate dela revista „Astrei”.

Victor Lazăr

Conferințele noastre încep

În cursul anului 1925—26 Secția Social-Economică a Astrei și Revista „Societatea de mâine”, intenționează să organizeze o serie de conferințe cu subiecte social-economice în legătură cu problemele care ne frământă astăzi, popor și țară.

Conferințele vor fi ținute în sala festivă a Camerei de Comerț și Industrie, și vor avea loc în fiecare săptămână cu discuții în contradictoriu.

Pentru întocmirea programului ne vom adresa tuturor persoanelor care pot să aducă vre-o lumină în chestiile la ordinea zilei, și va ține seamă de toate experiențele ce s-au făcut până acum cu conferințele publice, pentru ca reușita acestei serii să fie cât mai mare.

Programul ciclului de conferințe va fi stabilit în curând.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Polonia, Finlanda și Ceho-Slovacia

Polonia.

Cititorii acestei reviste, au fost la timp informați, asupra reformei valutare din această țară, cât și asupra metodei întreprinsă în momentul trecerii la valuta aur.

Astăzi Polonia, dă din nou de gândit și de vorbit finanței internaționale, cu atât mai mult, că notările Zlotului Polonez, pe piețele mondiale, arată o tendință de continuă și simțitoare scădere.

Această scădere n'a venit în mod neașteptat, căci de mai multe luni, s'au putut observa unele manifestări, cari arătau evident, că reforma valutară, deși suficient studiată, totuși, fiind anticipată reformei economice, a fost prematură, purtând în sine dela început, germeii unei boli acute, cari au cauzat apoi, scăderea în zilele din urmă.

Explicarea, pe care oficialitatea polonă, binevoiește a o servi, când acuză de această scădere, contremina, și în special, reaua voință a Germaniei, ca o revanșă pentru expulzarea optanților germani, nu poate fi primită așa simplu, de bună, căci deși contremina poate influența cursul unei deize, această influențare, nu poate fi de natură durabilă, ci numai trecătoare.

Motivele acestei scăderi, trebuiesc căutate cu totul în altă parte și sunt de natură, cu mult mai serioasă.

În anul 1924, dar în special, în prima jumătate a anului 1925, viața economică a Republicii vecine, s'a caracterizat, prin o tot mai pronunțată pasivitate a balanței comerciale, într'u atât, că deficitul, a ajuns o cifră de 4 ori mai mare, decât era în prima jumătate a anului 1924, și această cifră, în continuă urcare.

Ori, pasivitatea balanței comerciale, a influențat simțitor politica valutară a Băncii Polski, care a fost direct silită, să acopere din stocurile sale de deize, minusul balanței, așa încât, această bancă, cheltuește spre acest scop, mai bine de jumătate din stocul de deize, stoc, ce se cifra, la 216 milioane la finele anului trecut, și care scade, la circa 105 milioane, cu toate — că, Guvernului îi succedea, să-și asigure un împrumut de 50 mil. Dolari, pentru noi investițiuni și trebui budgetare.

Scăderea continuă a valorii Zlotului, ne îndreptățește să credem, că deficitul balanței comerciale, a consumat în întregime nu numai împrumutul american, ci și jumătate din stocul de deize al Băncii de Emisiune.

Măsurile luate de Guvernul Polon, pentru stabilirea devalorizării valutei naționale, sunt de două feluri și anume: măsurii de ordin tehnic și de ordin economic.

Măsurile de ordin tehnic, se reasumă, în complexul dispozițiilor luate în domeniul negoțului de deize, îngreunându-se și mai mult viramentele și arbitrajele în deize.

Apoi în faptul, că Guvernul, a stabilit pe toate piețele, cari au importanță pentru notarea Zlotului, așa de exemplu, la Zürich, Paris, London, Newyork, corespondenți de încredere, cu misiunea, de a cumpăra disponibilul de Zloti, ori de câte ori, cursul ar fi în scădere, față de paritatea oficială.

S'a recunoscut, că o bună parte din motivele scăderii cursului, sunt a se căuta,

în desvoltarea nefavorabilă a balanței comerciale, și deci măsurile luate de guvern, au fost și de ordin economic.

Spre acest scop, s'au prohibit o mulțime de articoli la import, și s'au retras favorurile vamale, acordate unor țări, cu cari se încheiaseră cu ani în urmă. convențiuni comerciale, în baza clauzului „națiunii celei mai favorizate“.

Scopul urmărit prin aceste schimbări în domeniul economic, era, stabilirea echilibrului economic, activarea exportului, și stănenirea importului.

Republica vecină, e o țară bogată, cu posibilități de desvoltare nemăsurate, încât viața economică, ofera o bază solidă de desvoltare valutei naționale.

Dar nu e suficient ca această baza, să existe numai, ci ea trebuie util și inteligent exploatăată.

Idea, că prosperarea valutei naționale, e în ființă numai de măsurile tehnice, cât mai ales, de balanta activă și de ridicarea producției, trebuie să pătrundă cât mai adânc în conștiința și concepția financiarilor din întreagă Europa.

Politica, de a acoperi toate trebuințele statului cât și pasivitatea balanței comerciale, numai și numai prin noi și noi împrumuturi, nu poate avea un efect stabil, asupra valutei naționale.

Aceasta ne-o dovedește cu prisosință Polonia, care a contractat în timpul scurt, de 6 ani, deja existența sa, peste 1,600 milioane Zloti aur, fără a fi putut împiedeca, și nu mai puțin, preîntâmpina oscilările și scăderile cursului valutei, din zilele noastre.

Tocmai de aceea, greșeste oficialitatea Polonă, când caută explicațiunea devalorizării valutei naționale, în politica valutară, și nu în politica greșită de până acum, în domeniul economic.

Finlanda.

Cu atât mai înbucurătoare, sunt știrile, ce primim din această țară.

Presă, nu de mult a înregistrat, cu toată seriozitatea știrea, că oficialitatea e preocupată, cu reintroducerea etalonului aur.

Desigur, că pentru cei mulți, necunosători ai situației economice din această țară, pare ca un paradox această știre, cu atât mai mult, cu cât valurile nebuliei bolșevice, din anii 1917—1918, s'au întins și pe teritoriul acestei țări, distrugând multe din așezămintele economice.

Și cu toate acestea, viața economică a Finlandei, după afirmațiunile economiștilor streini, a ajuns o stabilitate, care oferă o bază sănătoasă și sigură, pentru reintroducerea la etalonul aur.

S'a ajuns această stabilitate, prin stăruința oficialității, dar și prin concursul tuturor, în special, prin spiritul de abnegațiune și de jertfă al populațiunii întregi.

Balanța comercială a acestei republici nordice, în anul 1924 prezinta la import, o cifră de: 4,713.4 milioane mărci, pe când exportul figura, cu 4879,9 milioane mărci, deci era activă cu peste 166 mil.

Finanțele statului, echilibrate în mod sincer, încă au dat un excendent însemnat, care a îngăduit, o reducere importantă a impozitelor industriale.

Revenirea la valuta aur, va însemna o epocă de înflorire economică pentru acest colț de țume, atât de bogat în resurse

economice neexploatate și nevalorificate, prin vitregia imperiului moscovit

Finlanda, — ca toate statele naționale din nou renăscute — are lipsă de concursul capitalului strein, care de sigur va și veni, deodată cu reîntoarcerea la o valută stabilă.

Exploatarea energiilor de apă, a zăcămintelor de aramă, dar mai cu seamă, a bogățiilor forestiere, reclamă investițiuni de sute de milioane, ce nu pot fi sustrate vieții economice interne.

Intensificarea producției industriilor existente, a agriculturii și în legătură cu aceasta, a economiei de vite, încă formează un punct important al preocupărilor guvernanților, și cred, oficialitatea noastră, prin o studiere amănunțită a întregului sistem economic al acestei țări, ar putea afla o serie întreagă de măsuri, ce cu folos s'ar putea introduce și în țara noastră, căci există o paralelă destul de pronunțată, între viața economică de acolo și dela noi.

Ceho-Slovacia.

Vecinii noștrii, iubilează în toamna aceasta, trei ani de stabilitate valutară.

Cursul coroanei cehoslovice, în raport cu dolarul, ca măsurător de valoare — era în anul 1922 2,91 dolari pentru 100 c. k. iar în zilele noastre, 2,95—3 dolari, pentru 100 c. k.

Iată, o constatare de tot importantă, că și cursul valutei depreciate, poate fi stabilizat, prin măsuri economice, fără a fi expus unor fluctuațiuni izvorâte din capriciile speculanților, decât fluctuațiunile inerente desvoltării economice naționale.

Această stabilizare e o urmare firească a Balanței comerciale active și în legătură cu această, a Balanței de plăși.

Statistica Ceho-Slovacă, grăește de tot convingător, pentru aceia, cari cunosc importanța Balanței comerciale și de plăși, pentru desvoltarea valutei naționale.

Aceste cifre luate din statistica aliatei noastre sunt:

În anul 1924:

Exp., a fost de: 17,022 milioane c. k.

Imp., a fost de: 15,862 milioane c. k.

deci Balanța comercială, prezintă a activă, de 1,160 mil. c. k.

Exp., a fost de: 8.920 mil. c. k.

Imp., a fost de: 8,045 mil. c. k.

prin urmare, excendentul primului semestru, se cifrează cu 875 milioane c. k. sau în raport cu primul semestru al anului trecut, o urcare de 304 mil. sau în procente, 53%.

Acest surplus de export, a avut ca efect, că Cehoslovacia, din dezele obținute prin export, a suportat toate plățile externe, fără a fi silită a recurge la împrumuturi streine: deci activitatea Balanței comerciale dar în special a celei de plăși, e un corolar al puterii economice interne, și o bază solidă, a stabilității valutare.

Principiile reformei valutare, trebuiesc de tot logic acolo căutate, unde și Cehoslovacia le-a găsit.

Mai întâi, o stabilizare a valutei, la un punct, care corespunde puterii interne de cumpărare, apoi, activarea Balanței comerciale, și a celei de plăși prin refacerea economică, și pe urmă, o devalorizare, la un curs, care corespunde cu cotarea internațională.

Aceasta, e peatra filozofiei pentru reîntoarcerea la normal, tot ce e dincolo de această graniță, »ca deflație și revalorizare«, e speranță deșartă, o amăgire, și o utopie.

S. Cioranu

Adresa aho-

D. G. Bogdan Duică
prof. univ.

Cluj
Str. Minervii 7

ILIUL ORAȘULUI CLUJ

cons.

Concurs

Pentru ocuparea pe cale de concurs a postului de director executiv la Uzinele electrice, proprietatea Orașului Cluj, pentru conducerea instalațiilor existente și cari se vor face la aceste uzine, cum și eventual, pentru conducerea lucrărilor de amplificare ale uzinelor electrice, consiliul orașului Cluj publică

Concurs

invitând acele persoane cari prin studiile, practica și cunoștințele lor, cred că sunt chemate a ocupa postul de director executiv al acestor uzine.

Candidaților se cere

1. Să fie cetățean român
2. Să fie inginer de specialitate, cu diplomă
3. Să aibă o practică în conducere de uzine electrice dela 3—5 ani

4. Să fi satisfăcut legea recrutării

5. Să aibă referințe de primul ordin.

Toți acei cari doresc a lua parte la acest concurs pentru ocuparea postului de director executiv își vor înainta cererile până la 30 Octomvrie 1925, ora 12 amiază la Consiliul orașului Cluj, însoțite de documentele originale:

a) diploma de inginer de specialitate

b) un curriculum vitae conținând o dare de seama exactă asupra trecutului și activității petiționarului

c) certificatele înreprinderilor sau autorităților unde candidatul a servit

d) certificatul de naționalitate

e) certificatul cercului de recrutare unde aparține despre situația militară

f) certificat medical oficial, că este sănătos

g) Să arate pretențiunile exacte de salariu, retribuțiuni și alte cereri ce le-ar avea în caz de angajare

h) certificat că posedă la perfecție limba română în scris și oral.

Postul se va ocupa de cel ales la 1 Ianuarie 1926.

Cluj, din ședința cons. oraș. ținută la 1 Septemvrie 1925

p. primar:

Dr. Cărpinișan

SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE

Credit Industrial

București, Strada Banca Națională Nr. 8. — Prospect de Emisiune

a 300.000 acțiuni nominative sau 300.000.000 lei

Societatea Națională de Credit Industrial conform art. 8 din statut, în urma deciziei Consiliului de Administrație în ședința din 28 August 1925 a hotărât, sporirea capitalului social de 200.000.000 lei — la 500.000.000 lei, printr-o nouă emisiune de 300.000 acțiuni nominative reprezentând un capital de 300.000.000 lei.

Scopul acestei emisiuni este de a spori capitalul de rulment al Societății, pentru a veni în ajutorul industriei mari, mijlocii și mici într-o măsură și mai largă ca până în prezent.

Din noua emisiune, conform art. 8 din statutele Societății, Statul preia 20% sau — lei 60.000.000 iar Banca Națională a României 30% sau lei 90.000.000.

Restul de 150.000.000 până la 300.000.000 lei se repartizează astfel: 58.500.000 lei vechilor acționari; adică pentru 2 acțiuni vechi primește una nouă, conform art. 8 din Statut, iar 91.500.000 lei adică restul până la 150.000.000 lei se oferă subscripțiunei publice.

Dreptul de opțiune pentru vechii acționari se va putea exercita cu începerea dela 1 Octomvrie a. c. și până la 31 Octomvrie. După expirarea acestui termen, dreptul de opțiune al acționarilor se perimă, rămânând ca Consiliul de Administrație să hotărască cum va crede de cuviință de repartitia acțiunilor rămase neoptate.

Subscripția de 91.500.000 lei oferită publicului va avea loc tot în intervalul dela 1 Octomvrie până la 31 Octomvrie 1925.

Atât opțiunea, cât și subscripția de noi acțiuni se va putea face în sucursalele Băncii Naționale a României, iar în București la Sediuul Societății noastre în strada Banca Națională Nr. 8.

Pentru exercitarea dreptului de opțiune al vechilor acționari, se vor prezenta acțiunile vechi pentru a fi ștampilate.

Prețul nouilor acțiuni, atât pentru vechii acționari cât și pentru noii acționari, va fi de lei 1.000 de acțiune valoare nominală, plus lei 25 spese, care se vor achita astfel:

La subscripție 30% din valoarea acțiunii sau lei 300 de acțiune

plus spese de emisiune — — — — — „ 25 ” ”

în total lei 325 ” ”

Restul vărsămintelor până la complectă achitare a acțiunilor se va efectua în modul următor: Vărs. II-lea la 15—31 Martie 1926 lei 350 de acțiune, Vărs. III-lea la 15—30 Iunie 1926 lei 350 de acțiune.

Se primesc și vărsăminte integrale.

Pentru vărsămintele neefectuate la datele fixate, va curge o dobândă de întârziere de 10% până la data achitării.

Întreaga emisiune participă la dividendul anului în curs, cu începere dela 1 Octomvrie a. c., adică cu o pătrime din dividendul ce va reveni pentru exercițiul 1925.

Consiliul de Administrație.